

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

ЗБІРНИК ТЕЗ

студентської наукової інтернет-конференції

«ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА: ДОСЯГНЕННЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

Ірпінь 2025

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету податкової справи, обліку та аудиту
(протокол № 4 від 11 листопада 2025 року)*

Збірник тез студентської наукової інтернет-конференції «Фіскальні політика: досягнення, інновації та перспективи розвитку». Ірпінь, 2025. – 75 с.

У збірнику опубліковано тези здобувачів вищої освіти – учасників студентської наукової конференції.

Видання призначене для молодих вчених, аспірантів, студентів.

**Матеріали розміщено в авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність
вимогам чинного правопису і достовірність фактів
та статистичних даних несуть автори.**

ЗМІСТ

1.	Амелін Богдан Олександрович, ММБ-24-2	4
	<i>Науковий керівник:</i> Тучак Тетяна Володимирівна, канд. екон. наук., доцент, доцент кафедри адміністрування податків РОЛЬ ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ У НАЛАГОДЖЕННІ ПАРТНЕРСКИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН З ДЕРЖАВОЮ	
2.	Бобчук Єлизавета Віталіївна, ПБ-22-5	9
	<i>Науковий керівник:</i> Прокопенко Ірина Адольфівна канд. екон. наук., доцент, доцент кафедри адміністрування податків ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В КРАЇНАХ ЄС	
3.	Дмитренко Аліна Вікторівна, ОБП-24-1	12
	<i>Науковий керівник:</i> Тучак Тетяна Володимирівна, кан. економ. наук, доцент кафедри адміністрування податків КОНСУЛЬТАЦІЙНО-СЕРВІСНА РОБОТА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ	
4.	Коваль Софія Юріївна, ФБД-23-1с	16
	<i>Науковий керівник:</i> Лекарь Сергій Іванович, д. ю. н., професор, професор кафедри адміністрування податків ЕЛЕКТРОННІ СЕРВІСИ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ: ІННОВАЦІЇ ТА ЗРУЧНІСТЬ ДЛЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ	
5.	Кошулько Мар'яна Віталіївна, ОПСБ-24-1	20
	<i>Науковий керівник:</i> Тучак Тетяна Володимирівна, кан. економ. наук, доцент кафедри адміністрування податків ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	
6.	Крученюк Віталій Володимирович, ОБП-24-1	23
	<i>Науковий керівник:</i> Мискіна Оксана Олександрівна, канд. екон. наук, доцент кафедри адміністрування податків ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА: ДОСЯГНЕННЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
7.	Купріянова Анастасія Олександрівна, ОБП-23-1	26
	<i>Науковий керівник:</i> Іванишина Ольга Степанівна,	

канд. екон. наук, завідувач кафедри адміністрування податків
**ФІСКАЛЬНІ СТИМУЛИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

8. **Лукіяненко Анастасія Віталіївна, ОББ-23-2** **30**
Науковий керівник: Іванишина Ольга Степанівна,
канд. економ. наук, доцент, завідувач кафедри адміністрування
податків
**ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ
ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ**
9. **Медвецька Наталія Володимирівна, ОПСБ-23-1** **33**
Науковий керівник: Мискіна Оксана Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент кафедри адміністрування податків
**ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ
ОПОДАТКУВАННЯ ТА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ:
МЕЖІ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ПОНЯТЬ**
10. **Михайлова Софія Ігорівна, ПБ-22-1** **37**
Науковий керівник: Прокопенко Ірина Адольфівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри адміністрування податків
**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**
11. **Перерва Поліна Русланівна, ОБП-24-1** **41**
Науковий керівник: Тучак Тетяна Володимирівна
кан. економ. наук, доцент кафедри адміністрування податків
**ПРОГРЕСИВНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМЕНШЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ**
12. **Петькун Вікторія Тарасівна, ОПСБ-24-1** **45**
Науковий керівник: Мискіна Оксана Олександрівна,
доцент кафедри адміністрування податків
**ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**
13. **Плохушко Анастасія Олександрівна, ОБП-24-1** **48**
Науковий керівник: Тучак Тетяна Володимирівна
кан. економ. наук, доцент кафедри адміністрування податків
**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ ТА
ВІЙНИ**
14. **Савенко Наталія Сергіївна, ПБ-22-5** **51**
Науковий керівник: Прокопенко Ірина Адольфівна,

канд. екон. наук., доцент кафедри адміністрування податків
ПРОЗОРИСТЬ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ ЯК ФАКТОР
ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ

15. **Савченко Вікторія Анатоліївна, ОПСБ-23-1** **54**
Науковий керівник: Іванишина Ольга Степанівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри адміністрування податків
ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ДОСЯГНЕННЯ ТА
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ
16. **Савченко Вікторія Анатоліївна, ОПСБ-23-1** **58**
Науковий керівник: Мискіна Оксана Олександрівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри адміністрування податків
ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ
17. **Сахно Оксана Олександрівна, ОБП-24-1** **61**
Науковий керівник: Тучак Тетяна Володимирівна,
Канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри адміністрування податків
ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ
18. **Халімончук Катерина Анатоліївна, ОБП-23-1** **65**
Науковий керівник: Іванишина Ольга Степанівна
канд. екон. наук., доцент, завідувач кафедри адміністрування
податків
СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ В
КОНТЕКСТІ ПРОГРЕСИВНОГО ОПОДАТКУВАННЯ
19. **Хоменко Олександр Віталійович, ФБД-23-1с** **69**
Науковий керівник: Лекарь Сергій Іванович,
д-р. юрид. наук, професор кафедри адміністрування податків
ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
20. **Ярмошук Іванна Миколаївна, ОПСБ-24-1** **73**
Науковий керівник: Тучак Тетяна Володимирівна,
канд. екон. наук, доцент кафедри адміністрування податків
БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ
СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Амелін Богдан Олександрович,
студент Навчально-наукового
інституту економічної безпеки та
митної справи
гр. ММБ-24-2
Науковий керівник:
Тучак Тетяна Володимирівна,
канд. екон. наук., доцент, доцент
кафедри адміністрування податків

РОЛЬ ПОДАТКОВИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ У НАЛАГОДЖЕННІ ПАРТНЕРСКИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН З ДЕРЖАВОЮ

Податкові консультації відіграють важливу роль у сучасній системі оподаткування, оскільки вони забезпечують правову підтримку платників податків у взаєминах із державними органами. В умовах постійних змін у законодавстві та ускладнення податкових процедур необхідність компетентної консультаційної допомоги стає очевидною. Податкові консультації дозволяють не лише правильно застосовувати норми податкового права, а й уникати помилок, що можуть призвести до фінансових або правових ризиків.

Сутність податкових консультацій полягає у наданні інформації, роз'яснень та рекомендацій щодо обов'язків платників податків, оптимізації податкових зобов'язань та дотримання чинного законодавства. Вони є важливим інструментом забезпечення балансу між державними інтересами у зборі податків та правами платників, сприяють підвищенню правової обізнаності громадян і формуванню культури добросовісного виконання податкових обов'язків.

Підґрунтя для теоретико-правового дослідження змістовного наповнення податкових консультацій було закладено в працях таких вчених, як Г.М. Білецька, О.О. Долгий, О.А. Журавський, М.В. Кармаліта, Т.В. Красільник, М.О. Куц, М.В. Шостак та інших.

Підприємці під час своєї діяльності часто стикаються з ситуаціями, коли без допомоги фахівців не обійтися. Особливо це стосується бухгалтерії, де кожен документ, рахунок або фінансовий показник має бути оформлений відповідно до законодавства, а звіти – подані точно в установлені терміни.

Більшість правил, яких мають дотримуватися підприємці, містяться в Податковому кодексі України, де детально описані всі етапи та вимоги. Проте без спеціальних знань їх складно правильно застосувати, тому підприємці звертаються за допомогою до досвідчених бухгалтерів і юристів. У деяких випадках необхідною стає і податкова консультація.

Для отримання індивідуальної податкової консультації (далі-ІПК) необхідно дотримуватися встановлених формальних вимог. У разі їх порушення платник податків отримає лише стандартну відповідь відповідно до Закону України «Про звернення громадян», яка не надає переваг індивідуальної податкової консультації. Тому підготовка чіткого та правильного звернення є ключовою.

Зазвичай письмові ППК надаються ДПС або її територіальними органами у паперовій чи електронній формі протягом 25 календарних днів з моменту отримання звернення. Строк може бути продовжений ще максимум на 15 днів із попереднім повідомленням платника.

У сфері оподаткування перетинаються інтереси держави та платників податків. Держава прагне забезпечити достатнє фінансування для виконання своїх функцій, тоді як платники податків готові сплачувати лише частину своїх доходів за умови справедливого податкового навантаження. Тому податкова політика повинна знаходити баланс між державними та приватними інтересами. Важливим фактором тут є добровільна сплата податків, яка залежить від рівня правової обізнаності та податкової грамотності громадян.

С.В. Стасюк вважає, що «ключовим моментом успішного входження України до політичного, економічного та правового європейського простору є досягнення узгодженості податкового законодавства з податковими правовими нормами країн ЄС»[1, с. 56].

Як вважають О. А. Журавський, О. О. Долгий, О. А. Долгий, у практичній діяльності контролюючих органів України податкова консультація спрямовується передусім на: виконання у повному обсязі платниками податків податкового обов'язку; правильність застосування на практиці правових норм, що регулюють податкову діяльність [2, с. 22].

Як зазначає К. П. Проскура, щодо тематики запитань найчастіше платники податків звертаються за консультаціями з питань податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість, податку на прибуток, місцевих податків, ресурсних платежів, акцизного податку, застосування фінансових санкцій та з інших питань [3, с. 48].

За зверненням платників податків у паперовій або електронній формі контролюючий орган, визначений підпунктом 41.1.1 пункту 41.1 статті 41 Податкового Кодексу, надає їм безоплатно індивідуальні податкові консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на такий контролюючий орган, протягом 25 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом.

Звернення платників податків на отримання індивідуальної податкової консультації у паперовій або електронній формі повинно містити:

- найменування для юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові для фізичної особи, податкову адресу, а також номер засобу зв'язку та адресу електронної пошти, якщо такі наявні;
- код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб) або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті);
- зазначення, в чому полягає практична необхідність отримання податкової консультації (наведення фактичних обставин);

- власноручний підпис або кваліфікований електронний підпис, або удосконалений електронний підпис, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, платника податків та дату звернення [4].

Таким чином, податкові консультації забезпечують правову підтримку платників податків та сприяють правильному застосуванню законодавства. Вони допомагають уникати помилок, оптимізувати податкові зобов'язання та підтримують баланс між інтересами держави і платників. Ефективність консультацій залежить від правової обізнаності громадян та дотримання формальних процедур при отриманні ІПК. Таким чином, податкові консультації є важливим інструментом підвищення ефективності податкової політики та формування культури добросовісного виконання обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Стасюк С.В. Сутність податкових консультацій в Україні в умовах євроінтеграції. *Наукові праці МАУП*. 2017. Випуск 52(1). С. 55–60. URL: <https://journals.mau.com.ua/index.php/economics/article/view/467/751> (дата звернення: 17.10.2025).

2. Журавський О. А., Долгий О. О., Долгий О. А. Податкові консультації: сутність, порядок надання та оскарження // Міжнар. юрид. вісн.: зб. наук. пр. Національного університету державної податкової служби України. 2014. Вип. 1 (1). С. 18–23.

3. Проскура К. П. Результативність роз'яснювальної роботи податкових органів. *Агроінком. Фінанси, податки, облік*. 2013. № 4-6. С. 47–52.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI в редакції від 01.10.2025 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 17.10.2025).

Бобчук Єлизавета Віталіївна
студентка Навчально-наукового
інституту права,
гр. ПБ-22-5

Державного податкового університету
Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна
к.е.н., доцент, доцент кафедри
адміністрування податків

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В КРАЇНАХ ЄС

Протягом останніх років в публічному управлінні країн Європейського Союзу (далі – ЄС) характерними особливостями є глибокі перетворення, які зумовлені стрімким розвитком цифрових технологій та переходом до концепції «цифрової держави». Зміна форматів надання адміністративних та податкових послуг зумовила якісне перетворення взаємовідносин між громадянами та державою та підвищення рівня податкової культури. Якщо раніше податкові зобов'язання сприймалися як формальна вимога, то в даний час вони дедалі частіше ототожнюються із суспільною участю у розвитку держави.

Під «податковою культурою» у науковій літературі розуміють сукупність знань, переконань, цінностей і моделей поведінки, пов'язаних із виконанням податкових обов'язків [1]. Її рівень визначається не лише правовою обізнаністю, а й ступенем довіри до податкових інституцій. Саме тому формування високого рівня податкової культури є неможливим без сучасних інструментів електронного урядування, які забезпечують прозорість, оперативність та доступність податкової інформації.

Європейська Комісія у звіті eGovernment Benchmark 2024 зазначає, що понад 70 % громадян ЄС користуються державними онлайн-послугами, зокрема для подання податкової звітності [1]. Така позитивна тенденція свідчить про посилення довіри громадян до цифрових сервісів та формування у нової звички - вирішувати фінансові та адміністративні питання онлайн.

Варто зазначити, що цифровізація управління підвищує рівень передбачуваності державних процесів, а також зменшує кількість особистих контактів між платниками та податковими органами, а отже – знижує ризики корупції. Як зазначає D. Troitino, «ефективне е-урядування не лише спрощує комунікацію, а й трансформує політичну культуру: громадяни починають сприймати державу як партнера, а не як контролюючий орган» [5].

Однією з найважливіших подій протягом останніх років в ЄС стало ухвалення Регламенту (EU) 2024/1183, який запровадив Європейський цифровий ідентифікаційний гаманець (EUDI Wallet). Його мета – уніфікувати доступ громадян до публічних електронних послуг, у тому числі податкових. Єдина електронна ідентичність дозволяє користувачеві підписувати документи, отримувати податкові довідки, переглядати нарахування й подавати звіти без

фізичного відвідування установ [2]. Цей інструмент підвищує зручність, швидкість і безпеку взаємодії громадян з органами влади, формуючи при цьому довіру та лояльність до державних інститутів.

Другим важливим кроком в ЄС стало впровадження ініціативи VAT in the Digital Age (ViDA), яка передбачає використання електронних рахунків-фактур (e-invoicing) та звітності в режимі реального часу для всіх внутрішньоевропейських операцій. Згідно з аналітичними даними Європейської Комісії, така система істотно зменшує податковий розрив з ПДВ та обмежує можливості для шахрайства [3].

Необхідно відзначити, що у 2025 році Організація економічного співробітництва та розвитку (далі - OECD) опублікувала звіт «Tax Administration Digitalisation and Digital Transformation Initiatives», у якому зазначено, що більшість податкових адміністрацій держав-членів ЄС уже використовують централізовані дата-платформи, автоматичний обмін інформацією та інструменти штучного інтелекту для виявлення ризиків ухилення від оподаткування [4]. Ці практики не тільки підвищують ефективність адміністрування, а відповідно зміцнюють податкову культуру, оскільки створюють відчуття рівності умов для всіх платників податків.

Цифрові рішення в сфері оподаткування дозволяють перейти від жорсткої моделі «контролю та покарання» до моделі «попередження та допомоги». Для прикладу, автоматизовані системи оподаткування вказують платнику податків на помилки у звіті, дають можливість оперативно їх виправляти, та навіть в деяких країнах формують попередньо заповнену декларацію. Це знижує рівень напруги у відносинах між державою та платниками податків, стимулює добровільне виконання податкових обов'язків.

Варто зазначити, що формування податкової культури – це насамперед зміна суспільних установок. Як підкреслює OECD, цифрові сервіси створюють умови, за яких «чесна» поведінка стає зручною, а «тіньова» – ризикованою та складною [4]. Саме тому процес цифровізації в сфері оподаткування поступово перетворює моральну норму «сплати податків» на соціальну.

Водночас дослідники зауважують, що надмірна автоматизація може створити і відчуття дистанції між громадянином і державою. Так, Mokander та Schroeder зазначають, що «використання штучного інтелекту у сфері оподаткування вимагає підвищеної уваги до етичних аспектів – людина має залишатися в центрі процесу прийняття рішень, інакше може знизитися рівень довіри до системи. Отже, цифрове урядування повинно поєднувати технологічну ефективність із прозорістю та відкритістю комунікації» [5].

Зміна поведінкових моделей платників податків проявляється і в їх готовності сприймати сплату податків як форму співпраці. Так, прозорість, швидкість та справедливість процедур формують відчуття причетності до суспільного добробуту. А отже, цифрові сервіси стають не лише технічним, а ще й виховним інструментом.

Таким чином, цифрові технології та електронне урядування докорінно змінюють підходи до оподаткування в ЄС. Вони створюють нову якість взаємодії

між державою і платниками податків, де довіра, відкритість та відповідальність поступово витісняють примус та бюрократизм.

Електронна ідентичність забезпечує громадянам простий доступ до державних послуг, а цифрові податкові системи – зручність та безпечність фінансових операцій. В свою чергу, електронне інвойсування та звітність у реальному часі зменшують можливість зловживань і ухилень від сплати податків та підвищують ефективність контрольних заходів. Таким чином, формується середовище, в якому добровільна сплата податків сприймається не як обов'язок під страхом покарання, а стає проявом громадянської зрілості.

Разом з тим, цифровізація може віддаляти громадянина від держави. Тому лише поєднання технологічних інновацій з людяністю, інклюзивністю та якісною комунікацією може забезпечити стійке підвищення податкової культури. Саме в цьому полягає головний виклик та водночас перспектива для податкової політики Європейського Союзу у найближчі роки.

Список використаних джерел

5. European Commission. eGovernment Benchmark 2024. Brussels, 2024. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>

6. European Commission. Regulation (EU) 2024/1183 on the European Digital Identity Wallet (eIDAS 2.0). Official Journal of the EU, 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu>

7. European Commission. VAT in the Digital Age (ViDA) – Legislative Package. Brussels, 2025. URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu>

8. OECD. Tax Administration Digitalisation and Digital Transformation Initiatives 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. URL: <https://www.oecd.org>

9. Troitino D.R. E-governance and the European Union: Agenda for the Future. Science Direct, 2024. URL: <https://www.sciencedirect.com>

Дмитренко Аліна Вікторівна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОБП-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри
адміністрування податків

КОНСУЛЬТАЦІЙНО-СЕРВІСНА РОБОТА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Державна податкова служба України як головний орган податкового адміністрування виконує не лише фіскальні функції, а й надає підтримку платникам податків. Зокрема, законодавством визначено, що сервісне обслуговування платників – це надання адміністративних, консультаційних, довідкових, інформаційних та інших послуг, пов'язаних із реалізацією їхніх прав та обов'язків [1]. Відомо також, що до функцій ДПС належить надання індивідуальних податкових консультацій і інформаційно-довідкових послуг з питань оподаткування та користування електронними системами при сплаті податків. Отже, консультаційно-сервісна діяльність є органічною складовою роботи ДПС і потребує наукового осмислення.

Сучасні виклики вимагають від ДПС нових підходів до роботи з платниками. Складність податкового законодавства та постійні зміни в ньому зумовлюють значний попит на кваліфіковані роз'яснення. Однак на практиці більшість податкових порушень пов'язана з незнанням або неправильним тлумаченням норм, а дефіцит якісних консультацій з боку працівників ДПС створює додаткові труднощі платникам. Чимало підприємців констатують, що за браком офіційної підтримки вони змушені звертатися до інтернет-форумів та блогерів, де немає гарантії достовірності інформації [2]. Така ситуація підриває довіру до податкових органів і знижує ефективність адміністрування. Тому питання вдосконалення консультаційно-сервісної діяльності ДПС є вкрай актуальним як для підвищення прозорості податкової системи, так і для сприяння розвитку бізнесу.

Публічно-сервісні функції податкових органів поступово стають предметом наукових досліджень. Зокрема, у дисертації Крилова (2020) відзначається, що податкові органи повинні надавати платникам індивідуальні податкові консультації та інформаційно-довідкові послуги з питань податкового законодавства [3]. У юридичній літературі також аналізуються адміністративно-правові аспекти сервісної діяльності держави. Водночас прямі дослідження, присвячені саме консультаційно-сервісному забезпеченню ДПС, ще залишаються обмеженими. Така ситуація вказує на недостатню увагу науковців до питання практичного впровадження сервісних стандартів у податковій службі, що визначає необхідність подальшого вивчення цієї теми.

В існуючій системі податкового адміністрування зазначені проблеми реалізуються через кілька чинників. По-перше, не всі платники отримують вчасні та компетентні відповіді на свої запитання. За даними різних опитувань, майже половина платників стикалися з браком якісних консультацій з боку ДПС. Зокрема, дослідження показують, що дефіцит консультацій створює ситуації, коли більшість підприємців змушені шукати роз'яснення на неперевірених онлайн-платформах. По-друге, наявні канали комунікації (кол-центр, електронний кабінет та онлайн-чати) працюють переважно реактивно і не завжди відповідають очікуванням платників. Все це призводить до низької довіри і формує імідж ДПС як «карального» органу.

Для подолання цих недоліків пропонуються такі шляхи вдосконалення. По-перше, запровадження офіційних «Офісів податкових консультантів». За повідомленнями ДПС, станом на 2025 рік такі офіси вже запрацювали у 20 регіонах України та охопили всю підконтрольну територію. До їх роботи залучено близько 1,5 тис. працівників ДПС, і всі консультації в цих офісах надаються безоплатно [4]. Така особистісна модель взаємодії дає можливість платникам оперативно уточнювати не лише базові правила оподаткування, але й деталі застосування електронних сервісів, трансфертного ціноутворення, питань РРО/ПРРО тощо.

По-друге, активна цифровізація податкових сервісів. ДПС разом з Мінцифри працює над інтеграцією податкових послуг на єдиному державному порталі «Дія». Зокрема, передбачено можливість сплат податків «в один клік», а також розширення інформаційних послуг у «Дії» щодо майнових податків – щоб кожен громадянин міг перевірити об'єкти нерухомості чи авто, дізнатися нарахування і борг та здійснити оплату через мобільний додаток. Крім того, пропонується впровадження автоматизованих відповідей на типові запитання платників, онлайн-консультацій у форматі чату, а також освітніх відеосемінарів [1]. Використання сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, дозволить оперативно обробляти звичайні запити і звільнити людський ресурс для розв'язання складних ситуацій.

По-третє, кадрово-організаційні зміни і моніторинг якості. Підвищення сервісності ДПС потребує масштабного навчання податківців навичкам клієнтоорієнтованого обслуговування і зміни корпоративної культури служби. Можна встановити регулярний незалежний контроль якості податкових послуг із залученням представників бізнесу і громадськості. Суттєвої уваги вимагає оновлення стратегічних документів – включення у них конкретних цілей із впровадження онлайн-сервісів, автоматизації процесів та покращення задоволеності платників [1]. Лише за таких умов можна створити дійсно ефективну систему зворотного зв'язку між податківцями та бізнесом, що стане основою для постійного вдосконалення консультаційно-сервісної діяльності.

Важливим показником ефективності консультаційно-сервісної роботи є кількість звернень платників податків. Згідно з офіційним Звітом про роботу Державної податкової служби України за перше півріччя 2025 року, через Контакт-центр ДПС надано 83 усних консультацій, 19796 письмових роз'яснень та 1685 звернень громадян, поданих на особистому прийомі [5]. Крім того, завдяки

розвитку електронних сервісів, понад 90% запитів громадян були опрацьовані дистанційно через Електронний кабінет платника та інші онлайн-платформи. Така тенденція свідчить про зростання рівня цифровізації податкових послуг і підвищення довіри платників до сервісних можливостей ДПС. Ці дані свідчать про активне використання сервісних каналів та потребу в подальшій автоматизації комунікації з платниками.

Приклади успішних практик інших країн свідчать, що підвищення якості податкового сервісу є загальною тенденцією розвинених держав. У Естонії створено повністю електронну податкову систему, де всі консультації та подання звітності здійснюються через єдину онлайн-платформу, а рівень задоволеності платників перевищує 90% [6]. У Польщі діє електронний сервіс e-Podatki, який забезпечує платникам автоматичне заповнення податкових декларацій і можливість миттєвого отримання консультацій [7]. У Німеччині та Швеції функціонують спеціалізовані інформаційні центри для бізнесу, де кожен підприємець може безоплатно отримати фахову допомогу щодо оподаткування, бухгалтерії та фінансової звітності. Досвід цих країн підтверджує, що ефективна консультаційна система є основою добровільної сплати податків і високої податкової дисципліни. Україна може адаптувати ці практики, розвиваючи власні цифрові сервіси та підвищуючи професійний рівень працівників ДПС.

Консультаційно-сервісна діяльність ДПС є критично важливою для справедливого й ефективного адміністрування податків. Сучасні дані засвідчують суттєві проблеми якості консультацій з боку податкової служби, що вимагає від влади рішучих кроків з реформування. Запропоновані заходи – поширення офісів податкових консультантів, розвиток цифрових сервісів («податки в один клік» через Дію, онлайн-чат, штучний інтелект), а також навчання персоналу ДПС – мають за мету зробити сервісні послуги доступнішими та зручнішими для платників. Упровадження цих змін дозволить підвищити рівень довіри до ДПС, зменшити кількість порушень через невірне тлумачення законодавства та сприятиме створенню збалансованої системи податкового адміністрування, орієнтованої на сучасні стандарти обслуговування.

Список використаних джерел

1. Що таке сервісне обслуговування платників? URL: <https://kh.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/894622.html>
2. Чи здатна податкова служба стати сервісною організацією — Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/09/22/159056982/>
3. Крилов Д. В. *Публічно-сервісна діяльність як основний напрямок державної податкової політики: адміністративно-правовий аспект*. 2020. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/32/d1.pdf>.
4. Податки в один клік та автоматизація списання боргів: Леся Карнаух розповіла бізнес-асоціаціям про плани ДПС. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/939135.html>

5. ЗВІТ про роботу зі зверненнями громадян, які надійшли до Державної податкової служби України та її територіальних органів за перше півріччя 2025 року. URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/782/914527/Zvit_ZVG_2025_r_k.pdf

6. E-services and communication. URL: <https://www.emta.ee/en/private-client/e-services-and-communication>

7. Your e-PIT/E-Tax Office. URL: https://www.gov.pl/web/finance/your-e-pite-tax-office/?utm_source

Коваль Софія Юріївна,
студентка факультету фінансів та
цифрових технологій
гр. ФБД-23-1с
Науковий керівник:
Лекарь Сергій Іванович,
д. ю. н., професор,
професор кафедри адміністрування
податків

ЕЛЕКТРОННІ СЕРВІСИ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ: ІННОВАЦІЇ ТА ЗРУЧНІСТЬ ДЛЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Сучасний розвиток фінансової сфери неможливий без активного впровадження інноваційних технологій та цифрових платформ, які забезпечують збір, обробку та аналіз великих обсягів даних. Початок 2000-х років ознаменував нову епоху – еру цифрової глобалізації, коли країни з розвинутою економікою почали активно інтегрувати цифрові технології у всі сфери управління та бізнесу. Сфера адміністрування податків не є виключенням. В Україні це питання розглядається в контексті реалізації Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [1].

Сучасний розвиток сфери фінансових відносин є не можливим без запровадження новітніх, інноваційних технологій та створення цифрових систем щодо збору, аналізу та використання даних. Можна сказати що початок 2000-х років ознаменував нову епоху – еру цифрової глобалізації. Розвинені країни успішно цифровізують економіку, прискореними темпами розвивають інтелектуальні програми та поширюють електронні сервіси. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується активним упровадженням цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, зокрема у сферу податкового адміністрування. Одним із пріоритетів удосконалення роботи податкових органів є створення та розвиток електронних сервісів, які спрощують взаємодію між платниками податків і Державною податковою службою України (ДПС). Ці інноваційні рішення не лише підвищують ефективність роботи фіскальних органів, а й зменшують рівень бюрократії, корупційних ризиків та витрат часу для громадян і бізнесу. Впровадження електронних сервісів стало логічним продовженням стратегії цифровізації державних послуг. Переваги цифрових сервісів податкової служби очевидні: вони дозволяють скоротити час на обробку документів, зменшити навантаження на працівників податкових органів, підвищити точність обліку та контроль за надходженнями до бюджету. Завдяки цифровим інструментам підвищується також прозорість податкових процесів, що сприяє зменшенню корупційних ризиків і зростанню довіри громадян до державних інститутів [2].

Одним із найважливіших досягнень у цій сфері є Електронний кабінет платника податків. Це інтерактивний онлайн-сервіс, який надає широкий спектр можливостей — від перегляду стану розрахунків із бюджетом до подання податкової звітності в електронній формі [3]. За допомогою кабінету користувачі можуть отримати інформацію про облікові дані, суми нарахованих і сплачених податків, податкові борги, формувати запити й отримувати офіційні документи в електронному форматі. Система функціонує цілодобово, що забезпечує зручність користування незалежно від часу чи місця перебування платника. Крім того, електронний кабінет дозволяє платникам контролювати свої податкові зобов'язання та автоматично отримувати повідомлення про зміни в законодавстві, оновлення ставок податків та терміни подачі звітності, що значно спрощує адміністрування податків на особистому та підприємницькому рівнях [3]. Ще одним інноваційним інструментом є сервіс «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера», який дозволяє перевірити контрагента за основними реєстраційними даними, станом платника ПДВ або єдиного податку [4]. Цей сервіс сприяє підвищенню рівня податкової дисципліни та прозорості бізнес-відносин, зменшуючи ризик співпраці з фіктивними чи недобросовісними компаніями. Він особливо важливий для малого та середнього бізнесу, оскільки дозволяє виявити потенційні ризики на ранніх етапах співпраці, планувати фінансові операції більш обґрунтовано та уникати втрат через порушення податкового законодавства.

Важливим кроком у напрямі цифровізації стала можливість електронного декларування доходів громадян. Цей сервіс значно спростив процедуру подання декларацій, зменшив ризики технічних помилок і прискорив процес обробки інформації. Крім того, електронне декларування забезпечує високий рівень захисту персональних даних завдяки використанню кваліфікованого електронного підпису [5]. Воно дозволяє автоматично перевіряти правильність заповнення форм, підказує користувачеві, якщо виникають помилки, та забезпечує безпечну передачу даних до податкових органів. Це також скорочує час розгляду декларацій і прискорює повернення переплат або нарахування податкових зобов'язань.

ДПС України також активно впроваджує сервіси, спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу. Зокрема, це сервіс реєстрації РРО/ПРРО (реєстраторів розрахункових операцій) в електронному форматі, що дозволяє підприємцям проводити фіскальні операції без використання традиційних касових апаратів [6]. Такий підхід суттєво зменшує витрати бізнесу, полегшує облік і контроль за фінансовими операціями. Додатково, електронна система РРО інтегрується з іншими цифровими платформами держави, що дозволяє автоматично отримувати звітність у податкові органи та обмінюватися даними з банками для проведення платежів, що значно спрощує роботу підприємців.

Не менш важливою перевагою електронних сервісів є зручність для платників податків. Усі основні функції зосереджені в одному електронному середовищі, що спрощує навігацію та пошук потрібної інформації. Зменшення паперової бюрократії, можливість самостійно контролювати власні податкові зобов'язання та уникати помилок сприяють зростанню рівня податкової культури в суспільстві [2]. Крім того, використання електронних сервісів зменшує потребу

у фізичних контактах із податковими органами, що особливо важливо в умовах епідеміологічних обмежень і сучасних викликів безпеки.

Серед актуальних напрямів розвитку податкових сервісів варто відзначити впровадження мобільних застосунків, удосконалення системи електронного документообігу, розширення функціоналу електронного кабінету, а також інтеграцію з системами «Дія» та іншими державними платформами. У майбутньому планується використання штучного інтелекту для автоматичного аналізу податкових ризиків, прогнозування надходжень і виявлення порушень [2].

Електронні сервіси податкової служби також виконують важливу соціальну функцію – підвищують обізнаність громадян щодо власних податкових прав та обов’язків. Через освітні розділи та онлайн-інструкції платники податків отримують вичерпну інформацію про порядок подання декларацій, особливості застосування різних податкових режимів та способи уникнення штрафних санкцій у разі помилок [2]. Це сприяє формуванню більш відповідального ставлення до виконання податкових зобов’язань і зміцнює податкову дисципліну на національному рівні.

Крім того, електронні сервіси дозволяють здійснювати аналітичну роботу та моніторинг податкових надходжень у режимі реального часу. Завдяки цьому ДПС може оперативно виявляти аномалії в сплаті податків, оцінювати ефективність адміністрування, прогнозувати бюджетні надходження та планувати фінансову політику держави [3]. Це значно підвищує ефективність фіскальної системи та дозволяє швидше реагувати на економічні виклики.

Отже, розвиток електронних сервісів податкової служби є важливою складовою ефективної фіскальної політики держави. Вони забезпечують прозорість, оперативність і зручність взаємодії між податковими органами та платниками податків, сприяють формуванню довіри до податкової системи, підвищенню податкової дисципліни й зменшенню корупційних ризиків. Упровадження інновацій у податковій сфері – це не лише вимога часу, а й запорука стабільного розвитку економіки та побудови сучасної європейської держави.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1467-р. URL: (rada.gov.ua)

2. ДПС України. Публічний звіт 2024 року. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/888084.html>

3. ДПС України. Електронна звітність. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/elektronnyi-servisy/elektronna-zvitnist/>

4. ДПС України. Сервіс «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера». URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/elektronnyi-servisy/elektronna-zvitnist/>

5. ДПС України. Електронне декларування доходів. URL: https://tax.gov.ua/fizichnim-osobam/vidomosti-dioxid/otrimannya-informatsii-pro-dohodi-z-derjavnogo-reestru-fizichnih-osib-/?utm_source=chatgpt.com

6. ДПС України. Реєстрація РРО/ПРРО. URL:
<https://tax.gov.ua/baneryi/programni-rro/povidomlennya-rozysnennya/>

Кошулько Мар'яна Віталіївна,

Студентка факультету

податкової справи, обліку та

аудиту

гр. ОПСБ-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна,

канд. екон. наук., доцент, доцент

кафедри адміністрування податків

ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність цієї теми є безпрецедентною. В умовах повномасштабної війни фінансова політика України перейшла від рутинного перерозподілу до критичного інструменту забезпечення виживання держави та її макроекономічної стійкості. Мета доповіді – проаналізувати дієвість ключових фінансних інструментів (податків, видатків, управління дефіцитом) на основі міжнародного досвіду та сформулювати практичні, невідкладні уроки для української економічної політики. Макроекономічна стійкість у воєнний час ґрунтується на балансі між фінансуванням оборони та недопущенням економічного колапсу. Фінансові інструменти безпосередньо впливають на інфляцію, обмінний курс та рівень державного боргу.

У кризових умовах податки виступають головним, хоча й недостатнім, джерелом фінансування. Основна дилема полягає у виборі між фінансовою консолідацією (збір максимуму сьогодні) та економічним стимулюванням (створення бази для більших зборів у майбутньому). Надмірний або нестабільний податковий тиск, а також часті зміни "правил гри" (наприклад, повернення перевірок чи скасування пільг) пригнічують ділову активність і сприяють тінізації бізнесу [4]. Саме тому необхідна розробка довгострокової податкової стратегії, яка стимулюватиме інвестиції, а не лише оподатковуватиме споживання чи сировинний експорт [4].

Видатки є найпотужнішим інструментом прямого впливу. Критично важливою є їхня пріоритезація. Будь-які неефективні, некритичні витрати (як-от фінансування роздутого держапарату чи нецільове будівництво) прямо зменшують ресурси, необхідні для оборони та соціальної підтримки. Натомість, цільові державні інвестиції, наприклад у вітчизняний ВПК, енергетичну інфраструктуру та відновлення логістики, мають високий мультиплікативний ефект, створюючи попит і робочі місця [3].

Спосіб фінансування бюджетного дефіциту є вирішальним для збереження стабільності. Пряма монетарна емісія (друк грошей Нацбанком) неминуче призводить до розкручування інфляційної спіралі та девальвації. Оптимальна стратегія вимагає максимізації залучення грантової (безповоротної)

міжнародної допомоги та розвитку внутрішнього боргового ринку (ОВДП) для абсорбції надлишкової ліквідності [5].

Таблиця 1

Аналіз глобальних антикризових стратегій дає Україні цінні орієнтири

Досвід	Ключовий фінансовий урок
Повоєнна відбудова (ФРН, "План Маршалла")	Зовнішня допомога ефективна лише за умови глибоких структурних реформ всередині країни (лібералізація ринків, гарантування прав власності). Фінансова політика має стимулювати інвестиції, а не лише споживання [1].
Подолання гіперінфляції (Польща, 1990-ті)	Ключем до стабілізації є жорстка фінансова консолідація. Неможливо приборкати інфляцію без приведення видатків до реального рівня доходів, часто через болісну "шокову терапію".
Реакція на пандемію COVID-19 (США, ЄС)	Досвід показав ефективність цільових, масованих, але тимчасових фінансових стимулів. Водночас він виявив і ризик: занадто тривалі стимули призводять до стрімкого зростання інфляції [2].

Базуючись на аналізі, можна визначити три критичні напрямки фінансової політики України:

1. Прозорість та ефективність видатків – безальтернативний пріоритет. Суттєве значення має не обсяг, а якість витрат. Впровадження ефективних механізмів аудиту (у тому числі в оборонній сфері), оцифрування закупівель (Prozorro) та реальна боротьба з корупцією – це не лише антикорупційні гасла, а пряма вимога макроекономічної стабільності [4].

2. Податкова політика має бути передбачуваною та стимулюючою. Бізнес потребує стабільності. Замість ситуативних змін, необхідно затвердити довгострокову Податкову стратегію, яка має набути чинності після завершення війни. Ця стратегія повинна бути спрямована на стимулювання інвестицій у переробну промисловість та сектори з високою доданою вартістю [4].

3. Критична важливість управління боргом та грантової підтримки. Україна повинна уникнути "боргової пастки". Це вимагає активної роботи з міжнародними партнерами щодо реструктуризації існуючих зобов'язань та забезпечення переважання грантового фінансування над кредитним [5].

Отже, фінансові інструменти є ключовим важелем у руках Уряду для забезпечення макроекономічної стабільності в умовах екзистенційної кризи. Міжнародний досвід однозначно доводить: успіх полягає у поєднанні жорсткої дисципліни видатків, створенні передбачуваної та стимулюючої податкової системи та проведенні глибоких структурних реформ. Для України це вимагає політичної волі для забезпечення максимальної прозорості, ефективності та стратегічного планування у фінансовій сфері, що є запорукою не лише виживання, але й майбутньої успішної відбудови.

Список використаних джерел:

1. Економічне диво та фінансова політика: досвід повоєнної Західної Німеччини. Аналітичний звіт. 2024. URL: <https://www.faf.ae/home/2025/4/16/post-wwii-economic-miracle-vs-contemporary-german-challenges-a-tale-of-two-germanys>
2. Фінансові стимули під час пандемії: ефективність та інфляційні наслідки (аналіз США та ЄС). Огляд МВФ. 2022. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2022/222/article-A001-en.xml>
3. Звіт Світового банку про ефективність державних видатків в умовах конфлікту. 2024. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/f1700aa0-cc73-42b7-8ceb-630c5528a574>
4. Стратегічні напрямки податкової реформи в Україні: довгострокова перспектива. — Концептуальна записка Міністерства фінансів України. 2023. URL: <https://ces.org.ua/en/ukraines-national-revenue-strategy/>
5. Управління державним боргом в умовах війни: оптимізація грантового та кредитного фінансування. Експертна доповідь. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3782166-ak-upravlati-derzborgom-zrostanta-akogo-v-umovah-vijni-neminuce.html>

Крученюк Віталій Володимирович,
студент факультету податкової справи,
обліку та аудиту
гр. ОБП-24-1

Науковий курівник:

Мискіна Оксана Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент кафедри
адміністрування податків

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА: ДОСЯГНЕННЯ, ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Фіскальна політика України — це не просто набір технічних механізмів для збору податків і фінансування державних витрат, а складна система стратегічного управління, яка формує економічну модель країни, визначає її соціальні пріоритети та здатність адаптуватися до викликів. У сучасних умовах — війни, євроінтеграції, глобальної нестабільності — вона виконує роль не лише стабілізатора, а й рушія трансформацій. Її основні напрями охоплюють податкову політику, бюджетне планування та управління державним боргом.

За останні роки Україна досягла значного прогресу в цифровізації фіскального адміністрування. Електронний кабінет платника податків став не просто інструментом звітності, а багатофункціональною платформою для взаємодії з контролюючими органами. Автоматизовані системи ризик-аналізу дозволяють виявляти порушення без втручання людини, а електронний аудит — проводити перевірки дистанційно, з мінімальним навантаженням на бізнес. Інтеграція фіскальних платформ з банківськими системами відкрила нові можливості для моніторингу фінансових потоків, виявлення ризиків та забезпечення податкової дисципліни. Ці інструменти сприяють зменшенню корупційних ризиків, підвищенню прозорості та ефективності адміністрування.

Проте цифровізація — це не лише технологічний процес, а й виклик для інституційної спроможності держави. Вона вимагає нових компетенцій, змін у структурі органів управління, переосмислення ролі фіскальних служб як сервісних, а не каральних інституцій. Як зазначає Ярослав Романчук, фіскальна трансформація України є неминучою, адже виснаження фінансових резервів населення та бізнесу, затяжна війна та зміна геополітичного контексту вимагають термінових інституційних перетворень.

Водночас, за даними Growford Institute, з 2022 року в Україні реалізується надм'яка фіскальна політика, що базується на значному бюджетному дефіциті та зовнішньому фінансуванні. У 2024 році дефіцит бюджету становив 17,6% ВВП, а у 2025 — 15,1%. Це створює ризики монетарно-фіскального розладу, коли фіскальні стимули суперечать політиці Національного банку щодо стримування інфляції. Національний банк України у своєму звіті за перший квартал 2025 року підтверджує, що досягнення цінової стабільності відбувається на основі режиму гнучкого інфляційного таргетування, але ефективність цієї політики залежить від узгодженості з фіскальними заходами уряду.

Таким чином, фінансова політика України перебуває на перехресті: з одного боку — технологічні досягнення, з іншого — структурні дисбаланси. Її майбутнє залежить від здатності держави поєднати інновації з інституційною стабільністю, забезпечити прозорість, ефективність і довіру. У цьому контексті євроінтеграція виступає не лише зовнішнім стимулом, а й внутрішнім каталізатором реформ, що можуть перетворити фінансову політику з інструменту виживання на механізм розвитку.

Попри технологічні досягнення та поступову модернізацію, фінансова політика України у 2025 році стикається з низкою глибоких і системних викликів, які ускладнюють її ефективну реалізацію. Ми дослідили, що головним із них залишається структурний дефіцит бюджету, який формується не лише через зростання видатків на оборону та соціальний захист, а й через обмеженість внутрішніх джерел фінансування. За даними Лабораторії законодавчих ініціатив основними пріоритетами Державного бюджету на 2025 рік є безпека, оборона та підтримка населення, що логічно впливає з умов продовження війни. Проте саме ці пріоритети створюють додаткове навантаження на фінансову систему, яка змушена балансувати між потребами сьогодення та викликами майбутнього.

Одним із ключових викликів залишається нестабільність податкового законодавства. Часті зміни норм, відсутність прогнозованості та суперечливі тлумачення створюють правову невизначеність, яка негативно впливає на бізнес-клімат. Ми досліджуємо, як це ускладнює довгострокове планування для підприємств, стримує інвестиційну активність і знижує довіру до державних інституцій. У поєднанні з низьким рівнем податкової культури та поширеною тіньовою економікою це формує середовище, в якому добровільне виконання податкових зобов'язань залишається проблематичним.

Фінансова служба України, попри реформування, все ще стикається з викликами ефективного адміністрування. Як зазначає Олександр Куліш, структура фінансових органів нагадує потужний двигун, який забезпечує потік ресурсів для бюджету, але її шлях сповнений трансформацій і внутрішніх суперечностей. Ми дослідили, що перевантаження контролюючих органів, складність процедур і недостатня автоматизація окремих процесів гальмують ефективність адміністрування, особливо на місцевому рівні.

Окрему увагу слід приділити фінансовому простору — тобто здатності держави маневрувати у межах бюджетних обмежень. У 2025 році Україна залишається надзвичайно залежною від міжнародної допомоги, яка, за оцінками KSE Institute, може сягнути \$93 млрд у найближчі роки. Це створює ризики втрати фінансової автономії, ускладнює стратегічне планування та робить економіку вразливою до зовнішніх політичних змін.

Ми також дослідили, що відсутність узгодженості між фінансовою та монетарною політикою — тобто між урядом і Національним банком — гальмує економічне відновлення. Фінансові стимули, спрямовані на підтримку економіки, часто суперечать заходам НБУ щодо стримування інфляції, що призводить до монетарно-фінансового дисбалансу. У результаті — зростає інфляційний тиск, знижується купівельна спроможність населення, а інвестиційна активність залишається низькою.

Таким чином, фінансова політика України у 2025 році перебуває в умовах багатовимірною навантаження: з одного боку — необхідність забезпечити оборону та соціальну підтримку, з іншого — потреба у стабільності, прозорості та довгостроковому розвитку. Ці виклики вимагають не лише технічних рішень, а й переосмислення ролі фінансової політики як інструменту стратегічного управління, що має бути узгодженим, гнучким і орієнтованим на результат.

Фінансова політика України у 2025 році має перейти від кризового реагування до стратегічного управління. Ми дослідили, що ключовими напрямками трансформації є стабілізація законодавства, цифровізація адміністрування та посилення прозорості. Середньострокове податкове планування, узгодженість рішень і діалог з бізнесом здатні знизити правову невизначеність і стимулювати інвестиції.

Інноваційні рішення — автоматизація перевірок, інтеграція з реєстрами, аналітика на основі великих даних — вже демонструють ефективність. За оцінками Українського інституту майбутнього, саме цифрові інструменти стануть основою фінансової модернізації у найближчі роки. Ми дослідили, що це дозволяє зменшити корупційні ризики та оптимізувати витрати.

Фінансова децентралізація — ще один пріоритет. Зміцнення фінансової автономії громад і оновлення механізмів міжбюджетних трансфертів сприяють локальному розвитку. Уряд орієнтується на європейські практики, що підтверджено оновленою Стратегією розвитку фінансового сектору України.

Також важливою є кадрова трансформація. Підвищення кваліфікації працівників фінансових органів, розвиток цифрових компетенцій і аналітичного мислення — це інвестиція в інституційну спроможність. Як зазначає Ярослав Романчук, без якісного людського ресурсу фінансова реформа залишиться декларативною.

Усе це формує перспективу, в якій фінансова політика стає не лише інструментом стабільності, а й механізмом розвитку, інтеграції та довіри.

Список використаних джерел:

1. Growford Institute. Фінансова пастка. Що гальмує зростання та відновлення України. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/finansova-pastka-shcho-halmuje-zrostannja-ta-vidnovlennja-ukrajini.html> (дата звернення: 06.11.2025).
2. Національний банк України. Інфляційний звіт, I квартал 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q1.pdf?v=9 (дата звернення: 06.11.2025).
3. Романчук Я. Фінансова трансформація України неминуха // Інститут свободи. URL: <https://www.ilibertyinstitute.org/articles/fiskalna-transformacziya-ukrajini-neminucha> (дата звернення: 06.11.2025).

Купріянова Анастасія Олександрівна,
студентка факультету податкової справи,
обліку та аудиту
гр. ОБП-23-1

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,
канд. екон. наук, завідувач кафедри
адміністрування податків

ФІСКАЛЬНІ СТИМУЛИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

У сучасних умовах воєнного стану та економічної нестабільності в Україні особливої актуальності набуває питання підтримки малого та середнього бізнесу (МСБ) як основного драйвера економічного відновлення. Втрата ринків збуту, руйнування логістичних ланцюгів, дефіцит фінансових ресурсів і зростання податкового навантаження створюють безпрецедентні виклики для підприємців. Саме тому ефективне застосування фіскальних стимулів стає ключовим інструментом державної політики, спрямованої на збереження підприємницької активності, забезпечення зайнятості населення та стабілізацію економічної системи загалом.

Малий та середній бізнес відіграє стратегічну роль у формуванні валового внутрішнього продукту (ВВП) країни, створенні нових робочих місць, розвитку внутрішнього ринку й підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Завдяки гнучкості, інноваційності та здатності швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, сектор МСБ стає основою економічної стійкості навіть у кризових умовах. Проте для ефективного функціонування підприємницьких структур необхідна зважена фіскальна політика, що поєднує податкові пільги, спрощені процедури адміністрування податків і цільові фінансові стимули [1].

Система оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні побудована на принципах диференціації та спрощення. Найбільш ефективним і популярним інструментом фіскального стимулювання підприємництва є спрощена система оподаткування, що регулюється розділом XIV Податкового кодексу України. Вона передбачає сплату єдиного податку замість кількох податкових зобов'язань і дає змогу підприємцям обрати одну з трьох груп платників залежно від обсягу доходів, кількості працівників і виду діяльності. Основними перевагами спрощеної системи є зменшення податкового навантаження, прозорість і легкість адміністрування, що робить її доступною для мікро- та малих підприємств. Це особливо важливо в умовах воєнної економіки, коли підприємці стикаються з браком обігових коштів та порушенням логістичних зв'язків [2].

З початком воєнного стану в Україні держава була змушена оперативно змінити фіскальну політику, щоб запобігти масовому закриттю підприємств. Було ухвалено низку тимчасових податкових рішень, які мали на меті збереження бізнес-активності та підтримку платоспроможності підприємців.

Одним із найважливіших антикризових кроків стало запровадження спрощеного податкового режиму зі ставкою 2% від обороту для 3-ї групи (п. 9 підрозділу 8 розділу XX Податкового кодексу України). Цей механізм дозволив підприємствам із більшими оборотами (понад 10 млн грн) суттєво зменшити податкові платежі та зберегти виробництво в умовах невизначеності [2].

Крім того, було запроваджено мораторій на проведення податкових перевірок, що дало можливість бізнесу уникнути додаткового адміністративного навантаження. Для фізичних осіб-підприємців 1-ї та 2-ї груп було встановлено звільнення від сплати єдиного податку та ЄСВ, а також можливість відтермінування податкових зобов'язань для суб'єктів, які постраждали від бойових дій. Такі кроки мали потужний антикризовий ефект і сприяли збереженню підприємницької активності навіть у зонах підвищеного ризику.

Введені урядом фіскальні стимули під час воєнного стану продемонстрували високу короткострокову ефективність. Вони виконали роль фінансового амортизатора, що допоміг бізнесу зберегти ліквідність і уникнути масових банкрутств. За оцінками економічних експертів, саме завдяки спрощенню податкових процедур та зниженню ставок вдалося утримати значну частину підприємців у легальному полі діяльності [1; 2].

Однак така політика мала і зворотний бік. Масове запровадження податкових пільг і відтермінувань призвело до скорочення бюджетних надходжень, що посилює фіскальний дефіцит. Крім того, деякі антикризові заходи деформували конкурентне середовище – великі підприємства, які не могли скористатися спрощеною системою, втратили частину ринку на користь суб'єктів, що працюють за пільговими умовами.

Незважаючи на досягнення останніх років, фіскальна політика щодо МСБ залишається недостатньо ефективною через низку системних проблем, а саме:

- Адміністрування податків залишається складним і витратним. Зміни законодавства, велика кількість звітних форм та електронних сервісів із технічними збоями створюють надмірне навантаження на підприємців.
- Нестабільність податкових правил породжує недовіру бізнесу. Дискусії щодо можливого скасування спрощеної системи оподаткування або зміни ставок єдиного податку створюють інвестиційну паузу, оскільки підприємці не можуть прогнозувати майбутні умови діяльності.
- Високе податкове навантаження на фонд оплати праці в Україні розподіляється між роботодавцем і працівником, що зумовлює значні витрати для обох сторін. Зокрема, роботодавець сплачує 22% єдиного соціального внеску (ЄСВ) від нарахованої заробітної плати, тоді як працівник сплачує близько 23% – у вигляді податку на доходи фізичних осіб (18%) та військового збору (5%). Такий рівень сукупного навантаження, що сягає майже 45%, стримує процес легалізації зайнятості та стимулює поширення неформальних трудових відносин [2].

Також відчутною є нестача фіскальних стимулів для інноваційного розвитку. Система оподаткування фактично не заохочує інвестиції у цифровізацію, енергоефективність чи науково-дослідну діяльність, що обмежує модернізаційний потенціал малого бізнесу.

У сучасних умовах трансформації економіки та поступового відновлення України після воєнних викликів удосконалення фіскальних стимулів для розвитку малого та середнього бізнесу набуває стратегічного значення. Ефективна фіскальна політика має не лише забезпечувати стабільне наповнення державного бюджету, а й виконувати регуляторно-стимулюючу функцію – формувати сприятливі умови для розвитку підприємництва, інновацій, створення робочих місць та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Насамперед необхідно розробити Національну фіскальну стратегію підтримки МСБ терміном щонайменше на 5–10 років, яка визначатиме основні напрями державної податкової політики щодо підприємництва. Така стратегія має передбачати гарантії стабільності ставок єдиного податку, податку на прибуток та ЄСВ, удосконалення системи адміністрування, а також цільову підтримку секторів, що створюють високу додану вартість. Її реалізація сприятиме усуненню законодавчої нестабільності, підвищенню рівня довіри до фіскальних інституцій та переходу від короткострокових пілг до комплексних інструментів розвитку.

Важливою складовою майбутньої стратегії має стати створення системи моніторингу ефективності фіскальних стимулів, що дозволить оцінювати реальний вплив податкових пілг і преференцій на розвиток МСБ та забезпечить прозорість прийняття рішень у податковій сфері.

Удосконалення податкового законодавства повинно ґрунтуватися на трьох базових принципах [1; 3]:

- Передбачуваність і стабільність ставок мають бути закріплені законодавчо, щоб уникнути раптових змін у податковій політиці. Варто забезпечити поступовість реформ, передбачаючи адаптаційний період для бізнесу.
- Цифровізація адміністрування – один із ключових напрямів розвитку. Розширення функціоналу електронного кабінету платника податків, автоматична звірка даних, використання технологій Big Data та штучного інтелекту в аналітиці податкових ризиків сприятимуть зниженню адміністративного навантаження та корупційних ризиків.
- Прозорість податкових процедур передбачає відкритість рішень контролюючих органів, публічність інформації про надані податкові пілги, а також удосконалення механізму оскарження податкових рішень. Це формуватиме довіру між державою та підприємницьким сектором.

Сучасна фіскальна політика повинна переходити від моделі «контролю і стягнення» до моделі «партнерства і розвитку», запроваджуючи інноваційні фіскальні інструменти.

Зокрема, податкові кредити на інвестиції можуть стати дієвим механізмом модернізації виробництва. Вони дозволять підприємствам зменшувати податкові зобов'язання на суму капітальних витрат на інноваційне обладнання, енергоефективні технології чи цифрову трансформацію. Такий підхід успішно використовується у країнах ЄС і сприяє довгостроковому економічному зростанню. Не менш перспективним є запровадження податкових ваучерів на навчання персоналу, які стимулюватимуть бізнес інвестувати у розвиток людського капіталу. Цей інструмент дозволить підприємствам зменшувати базу

оподаткування на частину витрат, спрямованих на підвищення кваліфікації працівників у сферах ІТ, інженерії, кібербезпеки чи інноваційного менеджменту.

Крім того, у контексті зеленого переходу України доцільним є впровадження «зелених» податкових стимулів. Йдеться про зменшення ставок податку на землю, нерухомість або екологічні збори для підприємств, що впроваджують екологічно чисті технології, використовують відновлювані джерела енергії або здійснюють утилізацію відходів. Це не лише зменшить негативний вплив на довкілля, а й сприятиме екологічній модернізації економіки відповідно до європейських стандартів сталого розвитку [3].

Особливого значення набуває створення сприятливого фіскального середовища для стартапів і соціального підприємництва. Стартапи є каталізатором інновацій, але часто стикаються з обмеженими фінансовими ресурсами на початкових етапах діяльності. Тому варто запровадити спеціальний податковий режим для стартапів, який передбачатиме пільгові умови оподаткування протягом перших 3–5 років, спрощене звітування та податкові знижки на дослідження й розробки.

Паралельно необхідно стимулювати соціальне підприємництво, що поєднує економічну ефективність із соціальною місією. Такі підприємства, які працевлаштовують ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб або інвестують у соціальну інфраструктуру, можуть отримати часткове звільнення від податку на прибуток або знижену ставку єдиного податку. Це сприятиме розвитку соціально відповідального бізнесу та соціальної інтеграції в суспільстві [1].

Удосконалення фіскальних стимулів підтримки малого та середнього бізнесу має базуватися на системному, довгостроковому та інноваційному підході. Поєднання стабільності податкової політики, цифрових інструментів адміністрування, інвестиційних та «зелених» стимулів, а також підтримки стартапів і соціального підприємництва створить в Україні конкурентоспроможне фіскальне середовище, орієнтоване на розвиток підприємництва, зайнятості та стале економічне зростання.

Список використаних джерел:

1. Добрунік Т. Спрощена система оподаткування: фіскальна значимість та пріоритети розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. №60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-10> (дата звернення: 21.10.2025).

2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 5 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Смирна К. Основні проблеми системи оподаткування України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-132> (дата звернення: 21.10.2025).

Лукіяненко Анастасія Віталіївна

студентка факультету податкової справи,
обліку та аудиту

гр. ОББ-23-2

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна

канд. економ. наук, доцент, завідувач
кафедри адміністрування податків

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ.

Інвестиції є одним із ключових чинників забезпечення сталого економічного розвитку будь-якої держави, оскільки вони сприяють не лише зростанню обсягів виробництва, а й модернізації матеріально-технічної бази підприємств, впровадженню інноваційних технологій, підвищенню продуктивності праці та ефективності використання ресурсів. Завдяки інвестиціям відбувається розширення виробничих потужностей, створення нових робочих місць, поліпшення інфраструктури, що у комплексі сприяє підвищенню рівня добробуту населення та конкурентоспроможності національної економіки. Водночас важливим чинником формування сприятливого інвестиційного клімату виступає податкова політика держави, адже від її ефективності безпосередньо залежить здатність країни залучати внутрішній та зовнішній інвестиційний капітал. Саме податкова система створює економічні стимули для суб'єктів господарювання та інвесторів, визначаючи доцільність вкладення коштів у певні сфери діяльності. Таким чином, податкова політика виступає одним із головних інструментів державного регулювання економіки, який може як активізувати інвестиційну діяльність через запровадження пільг, преференцій та стимулів, так і стримувати її розвиток у разі надмірного податкового тиску або нестабільності фіскального середовища.

Інвестиційна привабливість України в сучасних умовах формується під впливом складних внутрішніх і зовнішніх чинників. Впродовж останнього десятиліття держава здійснювала спроби створити сприятливе середовище для інвестування, однак розвиток інвестиційного ринку гальмували політична нестабільність, військові дії, корупція, недосконалість судової системи та високе податкове навантаження. Повномасштабна війна Росії проти України посилила ці проблеми, фактично зупинивши активну інвестиційну діяльність. Проте, попри складні виклики, у 2024 році Індекс інвестиційної привабливості України зріс до 2,49 бала з 5 можливих, що свідчить про обережний оптимізм іноземних інвесторів і певне пожвавлення інвестиційних процесів [1].

Одним із ключових чинників, що визначає рівень привабливості країни для іноземного капіталу, є податкова система. Надмірне податкове навантаження, складність адміністрування податків, часті зміни законодавства та відсутність стабільності негативно впливають на бажання інвесторів вкладати кошти в українську економіку. Особливо гострою залишається проблема високих ставок

податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість порівняно із сусідніми державами ЄС, що зменшує конкурентоспроможність українського податкового середовища [3].

Водночас уряд України розпочав реалізацію низки реформ, спрямованих на покращення інвестиційного клімату та створення податкових стимулів для бізнесу. Запровадження електронних сервісів Державної податкової служби, цифровізація обліку та звітності, зменшення тиску на підприємців і гармонізація податкового законодавства зі стандартами ЄС сприяють підвищенню прозорості та прогнозованості фіскальної системи. Крім того, Україна активно впроваджує європейські ініціативи щодо сталого інвестування, зокрема імплементацію Регламенту ЄС 2020/852 (Таксономії сталих інвестицій), що створює основу для розвитку екологічно відповідального бізнесу [1].

Інвестиційна привабливість України підсилюється завдяки співпраці з міжнародними партнерами. Програми Світового банку, ЄС, МВФ та USAID передбачають фінансову підтримку відновлення економіки та створення механізмів страхування воєнних ризиків. Ініціатива *Ukraine Investment Framework* (UIF) Європейського Союзу забезпечує гарантії та гранти на залучення приватних інвестицій, а стратегічна угода зі США про створення Інвестиційного фонду відбудови відкриває нові можливості для інвестування у критично важливі галузі. Такі інструменти не лише забезпечують приплив іноземного капіталу, а й підвищують довіру до державної податкової та фінансової політики [1].

Важливим напрямом розвитку податкової політики України має стати її стимулююча функція. Запровадження податкових пільг для інвесторів, особливо у сферах відновлюваної енергетики, ІТ-технологій, агропромислового комплексу, оборонно-промислового виробництва та «зелених» проєктів, дозволить підвищити привабливість економіки. Також доцільним є розвиток імпакт-інвестування, яке спрямоване на досягнення не лише фінансової, а й соціальної та екологічної ефективності [2].

Отже, ефективна податкова політика є ключовою передумовою формування сприятливого інвестиційного клімату, який забезпечує стабільний розвиток економіки та підвищення її конкурентоспроможності. Зменшення податкового тиску, спрощення процедур адміністрування податків, стабільність законодавства, а також гарантії захисту інвесторів створюють позитивні умови для залучення як внутрішнього, так і зовнішнього капіталу. Важливим чинником є гармонізація національної податкової системи з європейськими стандартами, що сприяє зростанню довіри іноземних партнерів та інтеграції України у спільний економічний простір ЄС.

Попри воєнні дії, економічну нестабільність і безпекові ризики, держава поступово відновлює свій інвестиційний потенціал, реалізуючи послідовні кроки у напрямі реформування податкової системи та вдосконалення фіскальної політики. Цифровізація процесів оподаткування, підвищення прозорості податкового контролю та стимулювання підприємницької діяльності створюють основу для довгострокового економічного зростання. Успішне впровадження податкових реформ дозволить перетворити податкову систему України з інструмента фіскального тиску на ефективний механізм стимулювання інвестицій,

що стане рушійною силою післявоєнної відбудови, модернізації та сталого розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Булавинець В. М., Нескоромюк В. А. Інвестиційна привабливість України в умовах сучасних викликів і загроз. *Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків: 2025 рік*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 27 трав. 2025 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С. 74-78. URL: <file:///C:/Users/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BC/Downloads/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

2. Гуцан Т., Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2 (87). URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1d6a7c63-b993-431a-8ed9-19b7674977a8/content> (дата звернення: 20.10.2025).

3. Слободяник А. М., Могилевська О. Ю., Павловський С. А., Лисий В. М., Циганій В. В. Податкова політика як інструмент дотримання фіскальних інтересів держави у контексті соціально-економічних процесів в Україні. *Розвиток міста*. 2024. № 4 (04). URL: <https://journals.ndirom.kyiv.ua/index.php/city-development/article/view/85> (дата звернення: 20.10.2025).

Медвецька Наталія,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОПСБ-23-1
Науковий керівник:
Мискіна Оксана Олександрівна,
к.е.н., доцент кафедри
адміністрування податків

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ТА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ: МЕЖІ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ПОНЯТЬ

Ефективне управління податковими зобов'язаннями є одним із ключових факторів фінансової стабільності підприємств та держави загалом. У сучасних економічних умовах, коли податкове навантаження значне, платники податків все частіше застосовують різноманітні методи зменшення податкових платежів. Серед них виділяють податкове планування, оптимізацію оподаткування та ухилення від сплати податків. Межі цих понять визначаються передусім їхньою правовою природою та етичними стандартами ведення господарської діяльності. Податкове планування та оптимізація оподаткування належать до законних засобів мінімізації податкових зобов'язань, тоді як ухилення від сплати податків є протиправним явищем, що передбачає порушення податкового законодавства. Розуміння розмежування цих понять є важливим для формування чіткої податкової політики та забезпечення прозорості податкової системи. Різниця між цими явищами має не лише теоретичне, а й практичне значення, бо законні методи мінімізації податків забезпечують фінансову стабільність бізнесу та прозорість податкової системи, в той час як ухилення від сплати податків шкодить державному бюджету та підриває податкову справедливість.

Мета дослідження полягає у визначенні меж та взаємозв'язків між податковим плануванням, оптимізацією оподаткування та ухиленням від сплати податків, а також у виявленні принципових відмінностей між законними і незаконними методами управління податковими зобов'язаннями.

Розберемо поняття податкового планування. Воно являє собою цілеспрямовані законні дії платника податків, спрямовані на зменшення витрат на сплату податків, зборів, мит та інших обов'язкових платежів [1].

Податкове планування, загалом, являє собою цілеспрямовану діяльність суб'єкта оподаткування, спрямовану на вигідну та усвідомлену організацію податкових відносин. Сутність податкового планування полягає у праві платника податків використовувати законні методи, інструменти та прийоми для оптимізації своїх податкових зобов'язань. Воно розглядається як складова планування фінансово-господарської діяльності підприємства, спрямована на мінімізацію податкових платежів. Податкове планування може носити як індивідуальний характер, орієнтований на конкретного платника, так і застосовуватися у діяльності широкого кола господарюючих суб'єктів. Для ефективної реалізації цих

принципів необхідне чітке дотримання послідовності практичних заходів, що забезпечують раціональне управління податковими зобов'язаннями.

Процес податкового планування передбачає комплексний підхід, починаючи з аналізу ринкової кон'юнктури та фінансового середовища, а також збору, систематизації та оцінки необхідної інформації. Наступним етапом є виявлення потенційних податкових ризиків і зон уразливості, що дозволяє розробити комплексний план дій і впровадити заходи з оптимізації податкового навантаження. Паралельно здійснюється систематичний контроль і моніторинг ефективності прийнятих рішень, оцінюється результативність податкового планування та формується відповідна податкова звітність. За потреби проводиться коригування стратегії та вдосконалення податкових процедур, що забезпечує їхню відповідність сучасним законодавчим вимогам та фінансовим цілям підприємства [2].

Податкове планування передбачає використання різноманітних інструментів та методів, які дозволяють платнику оптимізувати податкові зобов'язання у межах чинного законодавства. Застосування цих засобів дає змогу мінімізувати податкове навантаження, підвищити ефективність фінансово – господарської діяльності підприємства та забезпечити дотримання принципів законності і прозорості. Нижче наведена таблиця основних інструментів та методів податкового планування.

Таблиця

Інструменти та методи податкового планування

<i>Інструмент/метод</i>	<i>Призначення</i>
<i>Вибір системи оподаткування.</i>	Підбір оптимальної системи загальна, спрощена, спеціальні режими.
<i>Податкові пільги та кредити.</i>	Застосування передбачених законодавством пільг, відрахувань та податкових кредитів для зменшення платежів.
<i>Перерозподіл доходів і витрат.</i>	Оптимізація фінансових потоків підприємства для ефективного використання дозволених законом податкових механізмів.
<i>Прогнозування податкових зобов'язань.</i>	Аналіз майбутніх податкових платежів для планування фінансових ресурсів і уникнення непередбачуваних витрат.
<i>Застосування офшорних схем.</i>	Використання законних міжнародних фінансових інструментів та структурування операцій для податкової оптимізації
<i>Коригування фінансових потоків.</i>	Регулювання строків і обсягів доходів та витрат з метою мінімізації податкових платежів у законний спосіб
<i>Планування амортизації та капітальних витрат.</i>	Оптимізація порядку нарахування амортизації та капітальних витрат для зменшення податкового навантаження.

Джерело: складено автором на основі [1, 3].

Оптимізація оподаткування, теж являє собою законні дії платника відносно мінімізації податкових зобов'язань проте між цим поняттям та поняттям податкове планування існує певна різниця. Вони відрізняються за своєю суттю та часом застосування. Податкове планування передбачає попереднє, системне і

стратегічне формування господарських та фінансових рішень з урахуванням податкового законодавства з метою законного зменшення податкових зобов'язань. Воно здійснюється завчасно, до настання податкових подій, і носить превентивний, стратегічний характер. Оптимізація оподаткування, своєю чергою, являє собою реактивні заходи, спрямовані на зменшення податків у конкретній ситуації, що може застосовуватися в процесі ведення господарської діяльності або після настання податкових подій, коли вже встановлено конкретні розміри податкових зобов'язань [4]. Крім того, оптимізація податків часто пов'язана з аналізом поточного фінансового стану підприємства або фізичної особи, виявленням можливих пільг, використанням законних схем зменшення оподаткованої бази та адаптацією операційної діяльності під вимоги законодавства. Вона дозволяє оперативно реагувати на зміни в податковому законодавстві та господарському середовищі, забезпечуючи збереження фінансової стабільності та ефективне управління податковими ризиками. Таким чином, податкове планування створює основу для довгострокової стратегії мінімізації податкового навантаження, тоді як оптимізація податку забезпечує гнучкість і швидке реагування на конкретні ситуації, що виникають у процесі діяльності платника податків. Взаємозв'язок між податковим плануванням і оптимізацією оподаткування полягає у тому, що перше створює стратегічну основу для формування фінансових і господарських рішень, а друге дозволяє гнучко застосовувати ці рішення у конкретних ситуаціях для ефективного зменшення податкового навантаження. Податкове планування передбачає превентивний підхід і охоплює довгострокові рішення, тоді як оптимізація податку реагує на поточні обставини та зміни податкового середовища [5].

Ухилення від сплати податків є протиправною діяльністю платника, що полягає у навмисному заниженні податкових зобов'язань або повній несплаті податків, встановлених законодавством [6]. На відміну від податкового планування та оптимізації оподаткування, ухилення від сплати податків не передбачає законних методів мінімізації податкового навантаження, а базується на приховуванні доходів, фальсифікації документів, використанні незаконних схем та інших неправомірних дій. Такі дії порушують податкове законодавство і тягнуть за собою адміністративну та кримінальну відповідальність, включаючи накладення штрафів, пені та у деяких випадках – позбавлення волі. Ухилення від сплати податків негативно впливає на фінансову стабільність держави, призводить до зменшення доходів державного бюджету та порушення принципів справедливого оподаткування. При цьому суб'єкти господарювання, що вдаються до таких дій, ризикують не лише правовими наслідками, а й втратою репутації, що у довгостроковій перспективі може вплинути на їх конкурентоспроможність і довіру партнерів. В сучасних умовах держава активно протидіє податковим правопорушенням шляхом удосконалення податкового контролю, автоматизації обліку та обміну інформацією між органами, що значно ускладнює можливість незаконного заниження податків.

Підсумуючи, скажемо, що ефективне управління податковими зобов'язаннями є ключовим елементом фінансової стабільності підприємств та держави загалом. Податкове планування та оптимізація оподаткування

дозволяють законними способами мінімізувати податкове навантаження, підвищити прозорість і ефективність господарської діяльності. Податкове планування створює стратегічну основу для довгострокових фінансових рішень, а оптимізація податку забезпечує гнучке реагування на конкретні податкові ситуації. Водночас ухилення від сплати податків є протиправною діяльністю, що підриває бюджетні надходження, порушує принципи справедливості та створює ризики для репутації і конкурентоспроможності бізнесу. Розмежування законних і незаконних методів управління податковими зобов'язаннями є необхідним для формування прозорої податкової політики та забезпечення стабільності фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Перерва П., Лега О., Яловега Л. Податкове планування як інструмент системи управління підприємством. *Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Економіка, управління та фінанси»*. Полтава. 2024 №1. Ст. 58-62. URL: <https://journals.pdau.poltava.ua/index.php/econom/article/view/29/21>
2. Огренич Ю. О., Меньяло В. І., Забеліна Д. Ю. Податкове планування та прогнозування на підприємствах: теоретико-методичні засади, особливості та напрямки вдосконалення. *Сталий розвиток економіки №4 (51)*. 2024. *Запоріжжя*. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1075/1029>
3. Лисенко А. Сутність податкового планування та фактори, що здійснюють вплив на якість податкових планів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки* 9 (42). 2023. Ст. 204-212. URL: [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9\(42\)/23.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/9(42)/23.pdf)
4. Носко Т. А., Співак С. М. Оптимізація податкового навантаження підприємства. *Збірник тез доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів Актуальні задачі сучасних технологій*. Тернопіль. 2021. Ст. 107-108. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36616/2/MNPK_2021v2_Nosko_T_A-Optimization_of_the_tax_107-108.pdf
5. Бишовець Ю. П. Оптимізація оподаткування та його відмінність від податкового планування. *Аналітично-порівняльне правознавство №5*. Ужгород. 2024. Ст. 435-443. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/313083/304128>
6. Висоцька І. Б., Родченко С. С., Лелюк Н. Є. Протидія ухиленню від сплати податків в умовах воєнного стану. *Академічні візії №19*. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/378/341>

Михайлова Софія Ігорівна,
студентка ННІ права,
гр. ПБ-22-1
Науковий керівник:
Прокопенко Ірина Адольфівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри
адміністрування податків

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Податкова культура є важливою складовою фінансової культури суспільства, що визначає рівень податкової свідомості, готовність громадян і бізнесу виконувати податкові обов'язки, а також довіру до держави та її податкових інститутів. У країнах Європейського Союзу (далі – ЄС) податкова культура є результатом тривалої еволюції державних інститутів, стабільної правової системи та високого рівня громадянської свідомості. В Україні ж цей процес залишається в стадії становлення, що обумовлює потребу у порівняльному аналізі європейського досвіду.

Питання формування та розвитку податкової культури України й країн ЄС є надзвичайно актуальним, тому значна кількість науковців приділяла йому увагу у своїх дослідженнях. Серед них: Шкроміда Н. Я., Мочернюк Н. В., Мельник Л. О., Прокопенко І. А., Іванишина О. С., Андрущенко В. Л., Тучак Т. В., Башинський І. А., Тарангул Л. Л., Варналій З. С., Яценко О. С. та інші.

Так, на думку Мельник Л. О. «податкова культура – це певний рівень податкової самосвідомості в суспільстві, при якому держава усвідомлює та втілює податкову політику, що враховує інтереси суспільства, а платники податків усвідомлюють необхідність виконання обов'язку щодо повної і своєчасної сплати законодавчо визначених податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджету» [1, с. 46].

З огляду на вищезазначене ми можемо запропонувати власне визначення даного поняття, яке буде представляти собою – сукупність сформованих у суспільстві знань, цінностей, переконань і моделей поведінки, що визначають ставлення громадян та суб'єктів господарювання до сплати податків і виконання податкових обов'язків, ґрунтуючись на принципах законності, доброчесності, соціальної відповідальності та довіри до держави.

У країнах ЄС податкова культура формується під впливом високого рівня впевненості у державних інститутів, стабільності законодавства та справедливого розподілу податкового навантаження. У Німеччині, Данії чи Нідерландах податкова дисципліна базується на взаємній відповідальності: громадяни сплачують податки, очікуючи на якісні державні послуги, соціальний захист і прозорість фінансових рішень [5].

В Україні ж історичний розвиток податкових відносин був позначений недовірою до держави, високим рівнем тінізації економіки та частими змінами у податковій політиці. Згідно з опитуваннями, 20,2 % громадян вважають податки

грабунком, а 29,2 % – своєрідним «відкупом» [2]. Це свідчить, що значна частина платників сприймає податки не як інструмент суспільного добробуту, а як обтяжливий фінансовий обов'язок.

Важливим чинником податкової культури є рівень податкової освіти. У країнах ЄС існує потужна система податкової освіти. Наприклад, у Фінляндії питання фінансової грамотності та оподаткування включені до шкільної програми, а молодь навчають розуміти роль податків у розвитку суспільства. В Україні податкова освіта має переважно епізодичний характер і реалізується через окремі кампанії Державної податкової служби, громадських організацій чи профільні заклади освіти. Це суттєво відрізняє українську модель від європейської. Тому, за даними Єврокомісії, понад 70% громадян держав ЄС вважають сплату податків моральним обов'язком [3].

Не менш важливим аспектом є рівень цифровізації податкових процедур. У Європі впровадження сучасних електронних сервісів підвищує прозорість і зменшує корупційні ризики. На прикладі Естонії можна відмітити ефективність функціонування системи електронного подання декларацій, що мінімізує бюрократичне навантаження та спрощує адміністрування [4, с. 47]. У той час в Україні, попри створення електронного кабінету платника, процес подання звітності все ще супроводжується технічними труднощами, потребує додаткових перевірок і часто дублюється у паперовій формі. Це знижує рівень зручності та стимул добровільного виконання податкових обов'язків.

Влучно відмічає Мельник Л. О., що на сьогоднішній день найкращий рівень податкової культури мають скандинавські країни – Данія, Норвегія, Фінляндія, Швеція. Це зумовлено насамперед тим, що громадяни довіряють державі, сплачуючи законно встановлені податки, причому держава, незважаючи на високе податкове навантаження не пригнічує стимули для розвитку бізнесу, забезпечує населенню високі соціальні гарантії та умови для комфортного існування [5, с. 197]. Варто зазначити, що скандинави є одними з найсумлінніших платників податків, і пов'язано це з наступними факторами:

1. Скандинавські країни належать до найбільш соціально орієнтованих держав Європейського Союзу. Близько третини їхніх бюджетних коштів спрямовується на соціальний захист, 10-15 % — на охорону здоров'я та стільки ж — на освіту. Громадяни мають впевненість, що у разі втрати роботи чи проблем зі здоров'ям держава забезпечить належну підтримку.

2. Для скандинавів сплата податків — це не тягар, а свідома участь у розвитку суспільства. Громадяни впевнені, що зібрані кошти використовуються за призначенням, тому податки сприймаються як внесок у добробут держави. У Данії, Норвегії, Фінляндії та Швеції рівень прозорості надзвичайно високий: наприклад, у Швеції існує відкритий портал із доступом до фінансових звітів компаній і фізичних осіб, що дає змогу контролювати виконання податкових зобов'язань не лише державі, а й громадянам [5, с. 198].

3. У цих країнах забезпечено зручну і зрозумілу взаємодію платників із податковими органами. Подання декларацій максимально спрощене, а інформування громадян здійснюється через зручні онлайн-платформи з

текстовими матеріалами, інфографікою та навчальними відео. Такий підхід формує довіру, прозорість і відповідальність у податкових відносинах.

Важливу роль у формуванні податкової культури відіграє державний контроль. Як зазначає Яценко О. С., європейські фіскальні служби орієнтуються не на покарання, а на партнерські відносини з платниками. Податкові органи Швеції позиціонують себе не як каральний інститут, а як партнер громадянина, готовий допомогти у вирішенні питань. Звернення до податкової може стосуватися будь-якого аспекту оподаткування – від заповнення декларації до консультацій щодо податкового законодавства. Такий підхід суттєво знижує рівень конфліктності між державою та платниками податків, а також формує у суспільстві довіру до податкової системи [6, с. 64-65].

В Україні аналогічна модель лише починає розвиватися через функції сервісного спрямування ДПС, але поки без належного рівня зворотного зв'язку з платниками.

Отже, проведений порівняльний аналіз дозволяє дійти висновку, що податкова культура є одним із ключових чинників ефективного функціонування фінансової системи держави та формування стабільних відносин між державою і суспільством. У країнах ЄС податкова культура має глибоке історичне коріння й виступає невід'ємним елементом суспільного договору, де сплата податків розглядається як моральний і громадянський обов'язок.

Досвід країн ЄС доводить, що формування податкової культури неможливе без стабільних і справедливих податкових правил, соціально орієнтованої політики та високого рівня публічної підзвітності влади. Скандинавські держави — яскравий приклад того, як взаємна відповідальність між громадянами та державою створює атмосферу довіри, в якій сплата податків сприймається не як примус, а як внесок у спільний добробут. Розвинена система соціального забезпечення, відкритість інформації про фінансові потоки та партнерська модель роботи податкових органів забезпечують високий рівень податкової дисципліни та мінімізують ухилення від оподаткування.

Перспективним напрямом є адаптація української податкової культури до європейських практик шляхом впровадження ефективної системи податкової освіти, вдосконалення цифрових інструментів адміністрування, формування комунікаційної стратегії між податковими органами та платниками, а також популяризації чесного виконання податкових обов'язків як елементу громадянської відповідальності.

Список використаних джерел

1. Мельник Л. О. Напрями формування податкової культури. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. С. 45–52.

2. Українці погано знаються на податках, але вважають їх надмірними і несправедливими, – опитування. *Ціна держави - проект CASE Україна*. URL: <https://cost.ua/ukrayintsi-pogano-znayutsya-na-podatkah-ale-vvazhayut-yih-nadmirnimi-i-nespravedlivimi-opituvannya/>.

3. European Commission. Public Opinion on Taxation in the European Union (Eurobarometer Report). Brussels, 2022. URL: <https://ec.europa.eu>
4. Jayhul Ismail. State analysis of tax systems and tax accounting of individual EU countries. *Public Policy and Accounting*. 2024. P. 39–51.
5. Мельник Л. О. Податкова культура: зарубіжний досвід. *Вісник ХНТУ*. 2022. С. 194–200.
6. Яценко О. С. Досвід Швеції у протидії правопорушенням у сфері оподаткування та його актуальність для України. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку»*. 2025. С. 64–66.

Перерва Поліна Русланівна

студентка факультету
податкової справи, обліку та аудиту
гр. ОБП-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна

кан. економ. наук, доцент кафедри
адміністрування податків

ПРОГРЕСИВНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМЕНШЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасному світі проблема соціальної нерівності набуває дедалі більшої актуальності, особливо в умовах економічної нестабільності та глобальних криз. Одним із ключових інструментів, що дозволяє державам впливати на рівень соціальної справедливості, є система оподаткування доходів фізичних осіб. Прогресивна модель оподаткування, яка передбачає підвищення ставки податку залежно від рівня доходу, широко застосовується в багатьох країнах світу як засіб перерозподілу ресурсів та зменшення соціального розриву. Україна, яка перебуває на етапі відновлення та реформування економіки, стикається з викликами, пов'язаними з глибокою соціальною нерівністю. Чинна пропорційна ставка податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) на рівні 18% не забезпечує належного рівня вертикальної податкової справедливості, що обмежує потенціал фіскальної політики у вирішенні соціальних проблем. У цьому контексті вивчення світового досвіду прогресивного оподаткування та аналіз можливостей його адаптації до українських реалій є надзвичайно важливими.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) у ключовому звіті «Fiscal Monitor, April 2021» вказав, що для мобілізації ресурсів, необхідних для відновлення та фінансування соціальної сфери, а також для скорочення соціальних розривів, потрібно збільшити прогресивність оподаткування доходів, а також збільшити оподаткування майна та спадщини [1].

Прогресивне оподаткування доходів фізичних осіб - це фіскальна модель, за якої податкова ставка зростає відповідно до рівня доходу платника. Такий підхід ґрунтується на принципі вертикальної податкової справедливості, що передбачає більший фінансовий внесок від осіб з вищими доходами. Основна мета прогресивного оподаткування полягає у забезпеченні соціальної рівноваги шляхом перерозподілу ресурсів через бюджетну систему. Теоретично, ця модель дозволяє зменшити економічну поляризацію, підтримати соціально вразливі групи населення та стабілізувати споживчий попит. Прогресивна шкала може реалізовуватись через встановлення кількох діапазонів доходів із відповідними ставками, а також через застосування податкових вирахувань і пільг, що додатково коригують податкове навантаження залежно від фінансових можливостей платника.

Прогресивне оподаткування є поширеною практикою в більшості країн з розвиненою ринковою економікою. У цьому контексті особливо цінним є аналіз

конкретних прикладів реалізації прогресивного оподаткування в сучасних фіскальних системах. У Франції податкова система передбачає п'ять рівнів ставок - від 0% до 45%, із додатковими податками на великі капітали. Уряд активно використовує податкову політику для підтримки родин з дітьми та боротьби з бідністю. Так, населення Франції, якому доводиться жити на суму меншу, ніж 9710 € на рік, не зобов'язане здійснювати сплату ПДФО. У Німеччині діє прогресивна шкала ставок податку на доходи фізичних осіб, яка варіюється від 14% до 45%. Найвища ставка застосовується до доходів, що перевищують €277000 на рік. Така система дозволяє фінансувати широкий спектр соціальних послуг, зокрема медичне страхування та освіту. У США федеральна система оподаткування включає сім ставок - від 10% до 37%, залежно від рівня доходу та сімейного статусу. Крім того, застосовуються додаткові збори на інвестиційні доходи та надвисокі прибутки, зокрема Medicare surtax. У Швеції загальне податкове навантаження на високі доходи може перевищувати 50%, враховуючи державний і муніципальний рівні. Така модель дозволяє забезпечити високий рівень соціальних послуг та знизити рівень нерівності. У Канаді федеральна шкала включає ставки від 15% до 33%, а провінційні податки можуть додатково збільшити загальне навантаження. У 2023 році уряд розглядав можливість введення податку на надприбутки для фінансування соціальних програм після пандемії COVID-19 [2].

Загалом, міжнародна практика свідчить про те, що прогресивне оподаткування є ефективним інструментом фіскальної політики, який дозволяє не лише формувати державні бюджети, а й досягати соціальної справедливості, підтримувати економічну стабільність та зміцнювати довіру до державних інституцій.

Станом на 2025 рік система оподаткування доходів фізичних осіб в Україні залишається пропорційною - ставка податку становить 18% незалежно від рівня доходу [3, ст.167]. Такий підхід не враховує платоспроможність громадян і не виконує перерозподільчу функцію, що є важливим у контексті зростаючої соціальної нерівності. У грудні 2023 року уряд схвалив Національну стратегію доходів до 2030 року, яка передбачає поступовий перехід до прогресивної моделі оподаткування. Зокрема, стратегія передбачає запровадження неоподаткованого мінімуму, диференційованих ставок та загального декларування доходів [4]. Це має забезпечити більш справедливий розподіл податкового навантаження та підвищити ефективність фіскальної політики.

Однак впровадження прогресивної шкали в Україні стикається з низкою викликів:

- Адміністративна складність: перехід до багаторівневої системи потребує модернізації податкової інфраструктури та цифровізації процесів.
- Тіньова економіка: значна частка доходів не декларується, що ускладнює застосування прогресивної моделі.
- Низький рівень довіри до податкових органів: громадяни побоюються зловживань і непрозорості.
- Політична чутливість: зміна податкової моделі може викликати спротив серед бізнесу та заможних верств населення.

- Відсутність податкової культури: загальне декларування потребує широкої інформаційної кампанії та підвищення фінансової грамотності.

Як зазначає голова Комітету ВРУ з питань фінансів Данило Гетманцев, прогресивна шкала є економічно обґрунтованою та відповідає європейській практиці, але її запровадження має бути поетапним і супроводжуватись роз'яснювальною роботою [5].

На основі аналізу світового досвіду та поточних урядових ініціатив, можна виокремити важливі напрями, які визначають потенціал прогресивного оподаткування:

1. Запровадження неоподатковуваного мінімуму дозволить захистити базові доходи найвразливіших верств населення, зменшуючи ризики бідності та соціального виключення.

2. Загальне декларування доходів сприятиме прозорості фінансових потоків, зменшенню тіньової економіки та формуванню культури відповідального громадянства.

3. Стимулювання економічної мобільності середнього класу через зниження податкового навантаження на середні доходи може активізувати підприємницьку діяльність, інвестиції та внутрішнє споживання.

4. Інтеграція нових форм доходів, зокрема цифрових активів, дозволить охопити сучасні джерела прибутку, зменшуючи нерівність між традиційними та інноваційними секторами економіки.

5. Підвищення інвестиційної привабливості України завдяки прозорій та справедливій податковій моделі, узгодженій з європейськими стандартами, може зміцнити довіру міжнародних партнерів і сприяти залученню довгострокових інвестицій у національну економіку.

Реалізація цих перспектив потребує комплексного підходу, що включає модернізацію податкової інфраструктури, цифровізацію адміністрування, інформаційну підтримку населення та політичну волю. У результаті прогресивне оподаткування може стати не лише фіскальним механізмом, а й засобом соціального оновлення, що відповідає стратегічним цілям сталого розвитку України.

Прогресивне оподаткування є не лише інструментом фіскальної політики, а й важливим елементом соціального контракту між державою та громадянами. У світлі сучасних викликів, зокрема повоєнного відновлення, зростання соціальної нерівності та потреби у зміцненні довіри до держави, перехід до прогресивної моделі в Україні набуває особливої актуальності. Досвід провідних країн світу демонструє, що справедлива податкова система здатна не лише забезпечити стабільні бюджетні надходження, а й сприяти соціальній згуртованості, економічній мобільності та забезпеченню рівного доступу до можливостей. Успішна реалізація прогресивного оподаткування потребує комплексного підходу: поєднання законодавчих змін, прозорого адміністрування та активної комунікації з громадянами. У довгостроковій перспективі прогресивне оподаткування може стати основою нової податкової культури, де кожен громадянин усвідомлює свою роль у розвитку країни, а держава - свою відповідальність за справедливий розподіл ресурсів.

Список використаних джерел

1. International Monetary Fund. *Fiscal Monitor April* 2021. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2021/03/29/fiscal-monitor-april-2021> (дата звернення: 16.10.2025)
2. Дяченко О.П. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб в контексті реформування податкової системи України. *Економічний вісник Причорномор'я*. URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/20/17> (дата звернення: 16.10.2025)
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.10.2025)
4. VoxUkraine. *Прогресивне оподаткування - перспективи повернення до добре забутого*. URL: <https://voxukraine.org/progresyvne-opodatkovannya-perspektivu-povernennya-do-dobre-zabutogo> (дата звернення: 16.10.2025)
5. Finance.ua. *Прогресивна система оподаткування: коли українцям чекати на реформу*. URL: <https://news.finance.ua/ua/prohresyvna-systema-opodatkovannya-koly-ukraincyam-chekaty-na-reformu> (дата звернення: 16.10.2025)

Петькун Вікторія Тарасівна
Студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОПСБ-24-1

Науковий керівник:

Мискіна Оксана Олександрівна
канд. екон. наук, доцент кафедри
адміністрування податків

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) відіграє провідну роль у формуванні дохідної частини бюджету України та виступає одним із ключових механізмів реалізації соціально орієнтованої фінансової політики держави. Його значення полягає не лише у забезпеченні стабільних надходжень до державного та місцевих бюджетів, а й у виконанні соціальної функції — перерозподілі доходів між різними верствами населення, що сприяє зменшенню економічної нерівності та забезпеченню соціальної справедливості. [1]

У сучасних умовах, коли Україна переживає наслідки повномасштабної війни, ПДФО стає одним із найважливіших інструментів підтримки економічної стабільності та фінансування державних і соціальних потреб. В умовах воєнного стану фінансова політика спрямована на максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, і податок на доходи фізичних осіб займає в ній провідне місце. Його частка у структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів залишається найвищою серед усіх податків, що свідчить про значну роль заробітної плати як джерела наповнення місцевих фінансів.

У 2024 році податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) із заробітної плати продовжує залишатися основним джерелом надходжень до місцевих бюджетів. За даними Міністерства фінансів України, у 2024 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло близько 451 млрд грн, що на 85,6 млрд грн більше, ніж у 2023 році. З них найбільша частка припала саме на ПДФО — 257,5 млрд грн. Це свідчить про покращення економічної ситуації, зростання рівня доходів громадян та підвищення офіційної зайнятості. Така позитивна тенденція демонструє ефективність державної політики у сфері детінізації доходів і легалізації трудових відносин. [2]

Водночас із 2024 року ПДФО із грошового забезпечення військовослужбовців повністю зараховується до державного бюджету, тоді як раніше цей вид надходжень частково залишався у місцевих бюджетах. Така зміна зумовлена необхідністю забезпечення стабільного фінансування оборонного сектору та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів в умовах війни. Хоча це дещо зменшило частку надходжень місцевих громад, загальний обсяг ПДФО продовжив зростати за рахунок інших джерел.

Значне зростання у 2024 році (на 32%) продемонстрували надходження ПДФО з інших доходів, окрім заробітної плати. Це свідчить про активізацію

підприємницької діяльності, розширення сфери самозайнятості та розвиток нових форм економічної активності. Позитивною тенденцією також є збільшення ПДФО за результатами річного декларування, що свідчить про підвищення податкової культури громадян та зростання довіри до податкових органів. . [5]

Окремо варто відзначити надходження ПДФО від спеціалістів Дія Сіті — спеціального правового режиму, створеного для стимулювання розвитку ІТ-індустрії та інноваційних секторів економіки. Починаючи з 2023 року, ці надходження демонструють стійке зростання, що підтверджує ефективність податкових стимулів для високотехнологічних галузей. Таким чином, податок на доходи фізичних осіб поступово трансформується з традиційного фіскального інструменту у засіб стимулювання інноваційного розвитку та цифрової економіки.

Разом із тим, чинна система ПДФО в Україні має певні недоліки. Головним із них є пропорційна ставка 18%, яка не враховує рівень доходів платників податків. Це обмежує можливості держави щодо реалізації соціальної функції оподаткування. Крім того, в Україні зберігається високий рівень тінізації доходів, недосконалість механізму податкових знижок, складність адміністрування та недостатня ефективність податкового контролю. Все це знижує потенціал ПДФО як інструмента соціальної політики. [3]

З огляду на ці проблеми, актуальним є реформування системи ПДФО у напрямі підвищення її соціальної спрямованості. Основними напрямками вдосконалення мають стати: запровадження помірно прогресивної шкали оподаткування, що дозволить більш справедливо розподіляти податкове навантаження між громадянами з різними рівнями доходів; розширення системи соціальних податкових знижок для підтримки сімей з дітьми, малозабезпечених осіб, інвалідів, учасників бойових дій; удосконалення системи електронного декларування доходів та цифровізація адміністрування податків. Також важливо продовжити боротьбу з ухиленням від оподаткування шляхом запровадження сучасних електронних систем моніторингу доходів, розширення міжнародного обміну податковою інформацією та проведення податкових амністій для легалізації тіньових доходів. . [4]

У післявоєнний період система ПДФО повинна стати одним із основних джерел фінансування програм економічного відновлення, підтримки малого бізнесу, соціального захисту постраждалих від війни, а також розвитку людського капіталу. Вона має бути гармонізована з нормами Європейського Союзу відповідно до вимог євроінтеграційного процесу, що передбачає прозорість, передбачуваність та ефективність податкового адміністрування.

Таким чином, ПДФО в Україні виконує не лише фіскальну, а й важливу соціальну функцію. Зростання його надходжень у 2024 році, диверсифікація джерел доходів, цифровізація процесів адміністрування та формування нової податкової культури свідчать про позитивні тенденції у розвитку системи оподаткування. У перспективі модернізований податок на доходи фізичних осіб має стати одним із ключових чинників соціальної стабільності, економічного зростання та інтеграції України до європейського податкового простору.

Список використаних джерел

1. Державна податкова служба України. (2025). 186,4 млрд грн ПДФО з початку 2025 року: сплата зросла на 22,1 %. URL: tax.gov.ua (дата звернення 29.10.2025)
2. Міністерство фінансів України. (2025). Звіт про виконання Державного бюджету України за 2024 рік. URL: mof.gov.ua (дата звернення 29.10.2025)
3. Пащенко А. В. (2024). Податок на доходи фізичних осіб та його роль у формуванні доходів бюджету України. Київ: КНЕУ. URL: ir.kneu.edu.ua (дата звернення 29.10.2025)
4. Мартинюк І. В. (2023). Податок на доходи фізичних осіб: фіскальні та соціальні аспекти. Економіка та суспільство, №56. URL: economyandsociety.in.ua (дата звернення 29.10.2025)
5. Державна податкова служба України. (2024). Показники надходжень ПДФО за 2023–2024 роки. URL: tax.gov.ua (дата звернення 29.10.2025)

Плохушко Анастасія Олександрівна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОБП-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна
канд. екон. наук доцент кафедри
адміністрування податків

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ВІЙНИ

Податкова політика традиційно виступає одним з головних інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку. Її зміст і пріоритети змінювалися в різні етапи господарювання залежно від поточного економічного стану країни. Відповідно, еволюціонували й цілі, завдання та результати податкового регулювання. На практиці податкова політика є важливим засобом стабілізації економіки. У періоди економічних труднощів держава зазвичай вдається до збільшення державних витрат і зниження податків, щоб стимулювати розвиток і подолати кризу. Натомість під час економічного перегріву уряд може скорочувати видатки та підвищувати податкове навантаження, аби стримати надмірне зростання [1].

Бюджетно-податкова політика України — це цілісна система державних заходів, що спрямована на регулювання податкових і бюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку країни. Вона поєднує процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів держави через податкову систему і бюджетний механізм. В Україні її правове регулювання визначається Бюджетним кодексом, Податковим кодексом та стратегічними документами, такими як Стратегія управління державними фінансами і Національна економічна стратегія до 2030 року. У сучасних умовах особливого значення набувають цифровізація фінансової системи, підвищення прозорості бюджетних процесів, інноваційне удосконалення податкового адміністрування та забезпечення фіскальної стійкості, що є необхідною умовою фінансової безпеки держави й інтеграції України у європейський економічний простір[2;3;4].

На сучасному етапі розвитку бюджетно-податкова політика й державний бюджет постають як невід’ємні компоненти формування економічного курсу країни. Через механізми оподаткування та бюджетного фінансування держава здобуває інструментарій для впливу на ключові сфери господарювання, серед яких оновлення основних фондів, стимулювання виробництва та інвестиційної активності. Стратегічне поєднання податкової політики й бюджетної дисципліни сприяє досягненню збалансованості державних фінансів, макроекономічної стабільності та сприятливого середовища для сталого економічного зростання. Крім того, це дозволяє формувати умови, які підтримують соціальний добробут населення та забезпечують справедливий розподіл ресурсів усередині держави[5].

З 2021 року Україна зіткнулася з низкою викликів: пандемією COVID-19, повномасштабною війною, економічною кризою, що зумовили необхідність трансформації фіскальної політики. Ефективна бюджетно-податкова політика має

бути адаптивною до соціально-економічних змін і забезпечувати стійкість державних фінансів в умовах невизначеності. Вона повинна поєднувати фінансову дисципліну з гнучкістю у реагуванні на кризи. Після пандемії COVID-19 Україна зіткнулася з гострою необхідністю підтримки економіки та соціальної сфери. Для досягнення цієї мети було впроваджено низку ключових заходів, включаючи податкові пільги для малого та середнього бізнесу, спрямовані на зменшення фінансового навантаження та стимулювання ділової активності. Водночас, для забезпечення стійкості медичної системи, було виділено субвенції на охорону здоров'я. Важливим напрямом також стала цифровізація фінансових процесів, що підвищило прозорість та ефективність взаємодії бізнесу з державними органами. Бюджетна політика на 2022 рік була цілеспрямовано спрямована на стимулювання внутрішнього попиту, підтримку зайнятості та модернізацію інфраструктури. Згідно з даними Міністерства фінансів України, ключовими пріоритетами цієї політики стали значні соціальні витрати, продовження медичної реформи та активний розвиток цифрових сервісів [6].

Кардинальні зміни у фінансових пріоритетах України відбулися після повномасштабної російської агресії у 2022 році, спричинивши воєнну трансформацію бюджетної політики. Фінансування оборони стало безумовно головною та найбільшою статтею державних витрат, повністю підпорядковуючи собі інші бюджетні пріоритети. Водночас, значні ресурси були спрямовані на гуманітарну підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та мешканців постраждалих регіонів. З огляду на різке зростання військових витрат і падіння економічної активності, зовнішні запозичення та гранти перетворилися на основне джерело покриття колосального бюджетного дефіциту. Стабільність податкових надходжень набула критичного значення для забезпечення безперебійного функціонування держави. У відповідь на виклики війни, уряд впровадив низку заходів для підтримки бізнесу, зокрема тимчасові податкові пільги, спрощення адміністрування та зниження ставок для окремих категорій підприємств. У післявоєнний період податкова політика України має відігравати провідну роль у процесі економічного відновлення. Очікується, що головний акцент буде зроблено на стимулюванні інвестицій, відновленні виробництва, створенні робочих місць та розширенні бази оподаткування. Важливими інструментами цього етапу можуть стати податкові стимули для інвесторів, які вкладають кошти у відновлення зруйнованих територій, а також спеціальні податкові режими для підприємств, що працюють у сфері інновацій і високих технологій[7].

З метою посилення фінансової стійкості уряд також приділяє увагу оптимізації видатків бюджету. Запроваджується принцип «результативного бюджету», за яким кожна бюджетна програма оцінюється за критеріями ефективності та доцільності. Такий підхід дозволяє підвищити адресність фінансування і уникати нераціонального використання коштів.

Можемо стверджувати що, у період криз, зокрема в умовах військового стану, бюджетно-податкова політика України набуває вирішального значення, оскільки є ключовим механізмом для макроекономічної стабілізації та гарантування фінансової безпеки держави. Ефективне податкове регулювання

дозволяє мобілізувати необхідні бюджетні ресурси для фінансування стратегічно важливих сфер – оборони, соціального захисту та охорони здоров'я – одночасно створюючи стимули для відновлення економічної активності. В умовах потрясінь держава має знаходити баланс між фіскальною консолідацією (зміцненням фінансів) та антикризовими заходами, спрямованими на підтримку бізнесу й громадян.

Ключовим чинником стійкості державних фінансів стає збалансованість між рівнем податкового навантаження та бюджетними видатками. В умовах воєнних та глобальних викликів особливо важливими є прозорість і адресність використання коштів, а також адаптивність податкових інструментів. Це дає змогу не лише забезпечити поточну фінансову стабільність, але й створити підґрунтя для переходу до відновлювального економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Канєва Т., Стаднік О. Фіскальна політика як інструмент регулювання економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-29>
2. Податковий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
3. Бюджетний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 03.03.2021 № 179. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/179-2021-%D0%BF>
5. Subina T., Orłowski J. Реформування податкової системи України. Uniwersytet Państwowy Podatkowej Służby w Irpinii. 2023. URL: <https://doi.org/10.31648/sp.8591>.
6. Удовиченко Д. О. Бюджетно-податкова політика та її особливості в Україні в умовах глобальних викликів. Д. О. Удовиченко. Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді: матеріали V Міжвуз. студ. наук. конф., Харків, 20 трав. 2021 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2021. – С. 54–57. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5791>
7. Габор В. Податкова політика України під час воєнного стану: загрози та перспективи збільшення податкових надходжень. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 4. С. 608-618. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.608>

Савенко Наталія Сергіївна,

студентка ННІ права,

гр. ПБ-22-5

Науковий керівник:

Прокопенко Ірина Адольфівна,

канд. екон. наук., доцент кафедри

адміністрування податків

ПРОЗОРІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасна фінансова політика держави повинна ґрунтуватися на принципах відкритості, підзвітності та суспільної довіри до органів влади. У цій системі прозорість бюджетних витрат посідає особливе місце, оскільки безпосередньо впливає на формування податкової культури громадян. Вона забезпечує не лише інформування суспільства про використання бюджетних коштів, а й створює передумови для підзвітності, контролю та відповідального ставлення до публічних фінансів. Зміцнення податкової культури, у свою чергу, сприяє стабільності бюджетних надходжень, зменшенню масштабів ухилення від сплати податків та формуванню позитивного іміджу державних інституцій.

За результатами міжнародних досліджень [4,5,8] підвищення прозорості публічних фінансів прямо корелює зі зростанням довіри до уряду та добровільним виконанням податкових зобов'язань.

Під податковою культурою розуміють не тільки податкову грамотність та знання про систему оподаткування, а й внутрішню готовність дотримуватись виконання податкового законодавства, сприймаючи сплату податків не лише як податковий тягар, а як соціально значущий обов'язок. Прозорість сфери оподаткування визначається через доступність, зрозумілість та повноту інформації про формування та використання державних фінансових ресурсів.

Науковець Головка К. В. наголошує, що принцип прозорості у бюджетному процесі є фундаментом для розвитку податкової культури, формування відповідального ставлення до фінансів держави та посилення контролю з боку громадянського суспільства [1].

Відповідно до «Open Budget Survey 2023» (International Budget Partnership, 2023), - прозорість передбачає систематичне оприлюднення основних бюджетних документів, звітів про виконання бюджету, публічне обговорення програм видатків та доступ до відкритих даних. У межах цієї методології прозорість розглядається не лише як технічна характеристика управління фінансами, а як інструмент підвищення довіри громадян до інститутів державної влади [5].

Важливо зазначити, що поняття податкової культури охоплює рівень правової свідомості платників податків та зборів, готовність дотримуватись податкового законодавства та ставлення до податків як до суспільного обов'язку. В свою чергу, розвиток податкової культури – це результат взаємодії державної політики, економічних стимулів та морально-етичних норм суспільства. Можемо зробити висновок, що прозорість бюджетних процесів формує соціально-

психологічні передумови для зростання довіри до держави та влади, що сприяє зміцненню податкової дисципліни в цілому.

Аналіз новітніх емпіричних досліджень вказує на те, що прозорість державних фінансів безпосередньо впливає на поведінкові установки платників податків. Згідно з результатами досліджень, фіскальна прозорість позитивно корелює з рівнем податкової моралі за умови низької сприйнятої корупції. У випадку високої корупційної вразливості ефект прозорості може бути нейтральним або навіть негативним, якщо громадяни не відчують реальної підзвітності влади [4].

Поєднання відкритості бюджету разом із дієвими механізмами аудиту підвищує в цілому ефективність адміністрування податків та рівень добровільної сплати.

Інформування платників про напрями використання сплачених ними податків зміцнює відчуття справедливості фіскальної системи й підвищує готовність до сплати. Це дозволяє зробити висновок, що прозорість витрат має значення не лише як управлінська процедура, а як чинник соціальної комунікації між державою і громадянами [8].

В українських реаліях принцип прозорості набуває особливого значення у зв'язку з воєнним станом.

За результатами звіту «Open Budget Survey 2023», рівень відкритості бюджетної інформації в Україні частково знизився через обмеження доступу до певних документів, однак механізми громадського нагляду (Prozorro, DOZORRO) продовжують забезпечувати видимість частини видатків, що позитивно впливає на довіру до державних фінансів [2,5].

Підтвердженням вищезазначеного є дані ЄБРР, за якими розширення конкурентних закупівель у системі Prozorro підвищило рівень прозорості та оптимізувало використання бюджетних ресурсів [6].

Водночас зазначається, що прозорість не повинна обмежуватись оприлюдненням фінансових звітів. Вона передбачає формування зрозумілої інформаційної політики, залучення громадян до оцінки ефективності видатків, оприлюднення результатів незалежного аудиту. Таким чином, прозорість виконує не лише контрольну, а й виховну функцію, сприяючи формуванню відповідального ставлення до сплати податків [3].

Результати аналізу вказують на взаємозв'язок між прозорістю бюджету та відповідно податковою культурою та є багатовимірними [7].

По-перше, відкритість бюджетних процесів формує інформаційне середовище, в якому громадяни - платники податків здатні самостійно оцінювати ефективність державних витрат.

По-друге, прозорість значно зменшує інформаційну асиметрію між державою та платниками податків, що сприяє зростанню рівня довіри до держави та влади.

По-третє, прозорість створює умови для соціального контролю, який в свою чергу, підвищує підзвітність посадових осіб та запобігає корупційним проявам.

Отже, прозорість бюджетних видатків виступає не тільки фінансовим інструментом, а ще й соціальним механізмом формування відповідальності

платників податків та зборів. Вона зменшує інформаційну асиметрію між державою та громадянами-платниками податків, підвищує довіру до податкової системи, сприяє розвитку податкової культури, підзвітності та зміцненню демократичних засад управління фінансами.

Для України прозорість бюджету у воєнний період відіграє подвійну роль: з одного боку є гарантією ефективного використання обмежених фінансових ресурсів, з іншого є засобом збереження суспільної підтримки фіскальної системи. Вона забезпечує легітимність державних рішень, а також формує довіру до інститутів влади та стає чинником підвищення податкової культури як ознаки зрілості громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Головка К. В. Підходи до формування податкової культури. Правова позиція. 2023. № 3(40). С. 134–139. (дата звернення: 25.10.2025)
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 09 листопада 2023 р. № 3460-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> (дата звернення: 25.10.2025)
3. Міністерство фінансів України. У 2024 році видатки загального фонду держбюджету становили 3,5 трлн грн [Електронний ресурс]. Київ : Мінфін України, 17 січня 2025 р. Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/u_2024_rotsi_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_stanovili_35_trln_grn-5367 (дата звернення: 25.10.2025)
4. Hsu H.-Y. Fiscal Transparency and Tax Morale: Is the Relationship Conditional on Corruption? / H.-Y. Hsu // International Review of Administrative Sciences. 2024 (дата звернення: 25.10.2025)
5. International Budget Partnership. Open Budget Survey 2023: Global Report & Country Results (Ukraine). Washington, DC : IBP, 2023. Режим доступу: <https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/country-results/ukraine-2023/> (дата звернення: 25.10.2025)
6. Prozorro. Обсяг конкурентних закупівель в Україні зріс з 616,8 млрд грн (2023) до 841 млрд грн (2024): підсумковий звіт [Електронний ресурс]. Київ : Prozorro, 27 березня 2025 р. Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/news/summary-2024> (дата звернення: 25.10.2025)
7. Transparency International Ukraine. Публічні закупівлі 2024: чим жила і як змінювалася сфера [Електронний ресурс]. Київ : TI Ukraine, 07 травня 2025 р. Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/public-procurement-2024> (дата звернення: 25.10.2025)
8. Yamou T., et al. Citizens' Perceptions of Tax Authorities and Tax Efficiency in Africa. IMF Working Paper WP/2024/234. Washington, DC : International Monetary Fund, 2024. Режим доступу: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2024/234/article-A001-en.xml> (дата звернення: 25.10.2025)

Савченко Вікторія Анатоліївна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОПСБ-23-1

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри
адміністрування податків

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Децентралізація фінансових ресурсів є ключовим елементом модернізації системи публічного управління в Україні, спрямованим на наближення послуг до громад, посилення спроможності місцевих органів влади та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Протягом останнього десятиліття в Україні відбулися помітні зрушення: реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, передача повноважень і частини доходних джерел на місцевий рівень, розширення повноважень об'єднаних територіальних громад (ОТГ) — усе це стало підґрунтям для формування нової моделі міжбюджетних відносин. Водночас реформа має низку системних викликів — від недостатньої податкової автономії та залежності місцевих бюджетів від трансфертів до проблем в управлінні публічними інвестиціями, неповної гармонізації національної бюджетної політики та слабкої спроможності окремих територій планувати й реалізовувати проєкти розвитку [1][2].

Стан досягнень фіскальної децентралізації в Україні включає збільшення частки місцевих видатків у загальній бюджетній структурі, формування нових інституцій та механізмів бюджетного планування на місцевому рівні, а також створення практик прозорого використання коштів через відкриті дані й інтегровані інформаційні системи. Значна кількість громад отримали можливість самостійно формувати частину своїх доходів, здійснювати місцеві інвестиції та надавати якісніші послуги населенню, що в окремих випадках підвищило регіональну стійкість і спроможність до економічного відновлення [4][5]. Водночас, аналіз показує, що переважна частина малих і середніх громад все ще суттєво залежить від міжбюджетних трансфертів центрального рівня; механізми вирівнювання та фінансової підтримки інфраструктурних проєктів залишаються фрагментованими, а процес відновлення після руйнувань і воєнних дій потребує окремих цільових інструментів фінансування та координації [3][4].

Головні проблеми реалізації фіскальної децентралізації в Україні можна згрупувати так: по-перше, недостатня податкова автономія — місцеві бюджети мають обмежену можливість формувати власні стійкі джерела доходів, що особливо відчутно у малих громадах з низькою економічною базою; по-друге, висока залежність від трансфертів та незбалансованість системи вирівнювання, яка не завжди коригує регіональні дисбаланси адекватно до потреб відновлення й соцпослуг; по-третє, слабка капітальна спроможність — недостатній доступ до

довгострокових інструментів фінансування інвестицій, проблеми з проектною готовністю та управлінням публічними інвестиціями; по-четверте, кадрові та адміністративні обмеження на місцях — дефіцит управлінських, фінансових і технічних навичок, що стримує ефективне використання ресурсів і реалізацію проєктів; по-п'яте, недостатні механізми контролю і підзвітності, а також ризики корупції при реалізації місцевих закупівель та великих проєктів відновлення [2][3][5].

Досягнення цілей фіскальної децентралізації вимагає системного підходу, який включає одночасні фінансові, інституційні та регуляторні заходи. По-перше, потрібно поступове розширення податкової автономії місцевих органів влади з чіткими механізмами відповідальності — це може бути реалізовано через передачу частини базових податків або встановлення місцевих ставок у межах загальних правил, одночасно забезпечуючи прозорі правила адміністрування і запобіжники від надмірної фрагментації податкової бази. По-друге, слід переглянути та посилити механізми міжбюджетного вирівнювання: розробити формульні, прозорі та прогнозовані трансферти, що зменшать нестабільність надходжень і дозволять малим громадам планувати проєкти розвитку; при цьому необхідні цільові інструменти для відновлення інфраструктури в постконфліктних районах [2][3]. По-третє, важлива підтримка капітальної спроможності — створення програм співфінансування інвестицій, доступу місцевих органів до кредитних та гарантійних механізмів (у т.ч. міжнародних фінансових інституцій), підвищення проектної готовності через технічну допомогу та створення стандартів підготовки інвестиційних проєктів [3][4]. По-четверте, слід інвестувати в кадри та адміністративні можливості: навчальні програми з бюджетного менеджменту, проектного менеджменту, цифрових інструментів для посадових осіб місцевого самоврядування; розвиток електронних систем управління бюджетом і закупівлями для підвищення прозорості та зниження транзакційних витрат [1][4].

Конкретні шляхи реалізації політики фіскальної децентралізації повинні базуватися на комплексному поєднанні технічної допомоги, законодавчих змін та фінансових стимулів, оскільки тільки такий системний підхід здатен забезпечити сталість і ефективність реформ. На рівні законодавства важливо чітко визначити повноваження та відповідальність органів влади різних рівнів, встановити прозорі принципи розподілу доходів між державним і місцевими бюджетами, а також запровадити ефективні механізми контролю за використанням міжбюджетних трансфертів. Це включає формулювання прозорих критеріїв перерахування трансфертів, пов'язування їх із досягненням конкретних результатів (results-based financing) та створення умов для прогнозованого планування бюджетів на місцевому рівні.

Паралельно, органи центральної влади разом із міжнародними донорами — світовими фінансовими інституціями, Європейським Союзом та програмами технічної допомоги — повинні спрямовувати ресурси на підвищення проектної спроможності громад. Це передбачає навчальні програми та консультаційну підтримку щодо підготовки інвестиційних проєктів, стандартизацію процедур

планування та управління інфраструктурними ініціативами, а також надання довгострокових фінансових інструментів, таких як кредити, гарантії, інвестиційні фонди чи програми співфінансування. Такі заходи дозволяють громадам реалізовувати локальні проєкти відновлення та розвитку без надмірної залежності від центральних трансфертів.

Особливу увагу слід приділити цифровізації процесів управління фінансами та закупівлями. Впровадження інтегрованих цифрових платформ для бюджетного планування, моніторингу використання коштів та проведення публічних закупівель підвищує підзвітність органів місцевого самоврядування, зменшує ризики корупції та створює умови для ефективного використання ресурсів. Це, водночас, дозволяє централізовано збирати й аналізувати дані щодо фінансового стану громад, що підвищує якість ухвалення рішень на національному рівні.

Особливо важливо інтегрувати механізми кризового фінансування та відновлення в систему місцевих фінансів. Урахування ризиків воєнних чи природних катастроф та створення резервів або спеціальних фондів дозволяє оперативно реагувати на руйнування інфраструктури, забезпечувати базові послуги населенню та підтримувати соціальну стабільність у громадах під час надзвичайних ситуацій. Такий підхід формує не тільки фінансову, але й соціальну стійкість місцевих громад, забезпечуючи баланс між розвитком і безпекою у довгостроковій перспективі [3][4].

Економічні та соціальні вигоди правильної фіскальної децентралізації очевидні: зростання продуктивності місцевих інвестицій, покращення доступу до базових послуг, стимулювання місцевого економічного розвитку і створення робочих місць. Це також має мультиплікативний ефект: інвестиції у місцеву інфраструктуру підвищують привабливість регіонів для бізнесу, що формує додаткові джерела доходу для місцевих бюджетів. Соціально, децентралізація сприяє кращому врахуванню місцевих потреб, підвищенню якості освіти та охорони здоров'я, що, у свою чергу, зміцнює соціальну стійкість та довіру громадян до місцевої влади [4][5]. Проте без комплексної політики вирівнювання і підтримки відсталих громад реформа може поглибити регіональні диспропорції: заможні громади зможуть швидко нарощувати інвестиції і послуги, тоді як бідні — залишаться в залежності від трансфертів і зовнішньої допомоги [2][3].

Для мінімізації ризиків і підвищення шансів на успіх реформ необхідні комплексні практичні кроки, що поєднують фінансові, інституційні та технологічні заходи. Зокрема, важливо створити прозорі та прогнозовані формули розрахунку міжбюджетних трансфертів із чітко визначеними критеріями перерахування, що дозволить малим і середнім громадам планувати розвиток і реалізацію локальних проєктів без надмірної залежності від центрального фінансування. Не менш важливим є впровадження сучасних систем електронного бюджетування та публічних електронних закупівель на місцевому рівні, що підвищує підзвітність органів влади, забезпечує відкритість процесів та зменшує корупційні ризики.

Одним із ключових заходів є запуск національних програм технічної допомоги, спрямованих на підготовку інвестиційних проєктів у громадах, підвищення їх проєктної готовності та розвиток компетенцій місцевих посадових осіб у сфері бюджетного та проєктного менеджменту. Паралельно необхідно забезпечити доступ місцевих ініціатив до довгострокових фінансових інструментів, таких як позики, гарантії та інвестиційні фонди, що створить умови для реалізації стратегічних інфраструктурних проєктів і стійкого розвитку територій.

У висновку слід підкреслити: фіскальна децентралізація в Україні вже дала помітні результати у підвищенні ролі місцевої влади та оптимізації надання послуг, проте для повної реалізації її потенціалу необхідна подальша робота над збалансуванням фінансових потоків, нарощуванням капітальної спроможності громад, розвитком людського капіталу та запровадженням прозорих інструментів контролю й підзвітності. Комплексна політика, що поєднує податкову реформу, механізми вирівнювання, доступ до фінансування інвестицій та довгострокову технічну підтримку, у парі з цифровими інструментами бюджетного менеджменту, може забезпечити стійке та інклюзивне відновлення і розвиток регіонів України в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. «Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік» // Портал реформ децентралізації. URL: <https://decentralization.ua/news/19387> (дата звернення: 20.10.2025).

2. Міністерство фінансів України. Бюджетна політика; інформація про міжбюджетні відносини та державну підтримку місцевих бюджетів. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2025).

3. World Bank. Ukraine — Strengthening Government Capacity for Fiscal Governance; проєкти підтримки управління публічними фінансами та реконструкції (SURGE та інші). URL: <https://documents.worldbank.org> (дата звернення: 20.10.2025).

4. OECD. *Public administration in Ukraine* // SIGMA Monitoring Reports. – 2024. —
URL: https://www.sigmaweb.org/content/dam/sigma/en/publications/reports/2024/02/public-administration-in-ukraine_27a46a58/078d08d4-en.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

5. VoxUkraine. White Book of Reforms 2025. Chapter 2. Decentralization; рекомендації щодо подальшого розвитку децентралізації та інтеграційних кроків з ЄС. URL: <https://voxukraine.org> (дата звернення: 20.10.2025).

Савченко Вікторія Анатоліївна,
студентка факультету
податкової справи, обліку та аудиту
гр. ОПСБ-23-1
Науковий керівник:
Мискіна Оксана Олександрівна,
канд. екон. наук., доцент кафедри
адміністрування податків

ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Ефективне функціонування податкової системи є фундаментом фінансової стійкості держави, а в умовах євроінтеграції та воєнного стану електронне адміністрування податків (ЕАП) стає ключовим елементом підвищення її прозорості та ефективності. Суть ЕАП полягає у цифровій трансформації всіх процесів взаємодії між податковою службою та платниками, що забезпечує автоматизований, безконтактний та інтегрований звітний, платіжний та контрольний цикли. Метою роботи є дослідження сучасного стану, ідентифікація системних проблем та обґрунтування перспективних шляхів вдосконалення ЕАП в Україні з урахуванням найкращих світових практик.

На сьогодні ЕАП в Україні ґрунтується на кількох інтегрованих цифрових платформах. Електронний кабінет платника податків (ЕКПП) є центральним хабом, що забезпечує подання звітності (до 99% звітів подається в електронній формі), моніторинг стану розрахунків та електронну реєстрацію податкових накладних (ПН). Ключовим інструментом контролю є Система електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ), яка фактично перетворила ПДВ на "віртуальний" податок, що мінімізувало маніпуляції з податковим кредитом. Додатковою революційною зміною стало масове впровадження Програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО), які забезпечують передачу даних про фіскальні операції до ДПС у режимі реального часу, посилюючи поточний контроль за готівковим обігом. Ці досягнення значно підвищили швидкість адміністрування та забезпечили високий рівень цифрової взаємодії, що визнано міжнародними партнерами [2].

Незважаючи на технічний прогрес, система зіштовхується з проблемами, що обмежують її ефективність. Головною проблемою є Система моніторингу відповідності критеріям оцінки ризиків (СМКОР), створена для боротьби з шахрайськими схемами. Проте її алгоритми часто спрацьовують некоректно, викликаючи масове безпідставне блокування податкових накладних для добросовісних підприємств. Непрозорість критеріїв ризиковості та надмірна бюрократизація процесу розблокування створюють значний адміністративний тиск, заважають руху коштів і дискредитують ідею автоматизованого контролю. Істотною вадою є також низький рівень довіри бізнесу до рішень Комісій ДПС, що призводить до значного навантаження на адміністративне та судове оскарження, перетворюючи судову гілку влади на інстанцію для розблокування

податкових накладних. Іншою проблемою є фрагментованість даних усередині самої ДПС та недостатня інтеграція з іншими державними реєстрами (митницею, фондами соціального страхування, Міністерством юстиції), що ускладнює повноцінний горизонтальний аналіз фінансово-господарської діяльності платників. Це, своєю чергою, обмежує можливості використання прогностичних моделей ризиків. Додатковою перешкодою є повільне впровадження ефективних інструментів цифрового аудиту (e-Audit), зокрема стандарту SAF-T UA, який досі перебуває на етапі пілотування лише для великих платників. Це затримує перехід від ресурсомістких виїзних перевірок до дистанційного аналізу облікових даних, що є критично необхідним для виконання євроінтеграційних зобов'язань та зниження корупційних ризиків при безпосередньому контакті з інспекторами [3,4].

Перспективи розвитку ЕАП в Україні тісно пов'язані з наближенням до стандартів ЄС (Acquis Communautaire) та переходом до моделі Tax Administration 3.0, де податкова служба стає проактивним сервісним партнером, а не лише каральним органом. Ключові напрями вдосконалення включають інтелектуалізацію ризик-менеджменту шляхом впровадження технологій машинного навчання (ML) та штучного інтелекту (ШІ) для аналізу великих даних (Big Data). Це дозволить створити адаптивніші та гнучкіші алгоритми СМКОР, які зможуть точно ідентифікувати реальні схеми ухилення, мінімізуючи втручання в діяльність легального бізнесу. Паралельно слід розширити функціонал ЕКПП для надання проактивних консультацій та впровадити обов'язкове автоматичне формування декларацій (Pre-filled Returns) для малих підприємств та фізичних осіб, використовуючи дані з ПРРО, банків та ЄРПН. Це знизить помилки та звільнить ресурси платників. Для контролю великих платників необхідне впровадження міжнародного стандарту SAF-T, що дозволить отримувати стандартизовані дані з облікових систем підприємств і замінить тривалі виїзні перевірки дистанційним аналізом, відповідно до вимог ЄС. Також потрібні інвестиції в оновлення IT-інфраструктури ДПС, підвищення кіберстійкості та створення централізованого сховища даних для забезпечення цілісності та оперативності інформації. [5].

Таким чином, електронне адміністрування податків є незворотним процесом, який вже змінив українську податкову практику. Однак подальша ефективність залежить від подолання технологічної та методологічної відсталості, особливо у сфері управління ризиками. Поглиблення цифровізації, орієнтація на проактивність, впровадження ШІ та інтеграція SAF-T є стратегічним шляхом до створення прозорої, ефективної та сервісно-орієнтованої податкової системи, що є необхідною умовою для економічного відновлення та європейської інтеграції України.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. (2022). Про публічні закупівлі (Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII у редакції 2022-2024 рр.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 24.10.2025).

2. Державна податкова служба України. Система електронного адміністрування ПДВ. / Державна податкова служба України. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/help/seavat.html>. (дата звернення: 24.10.2025).

3. Державна податкова служба України. (2025). Аналітичні матеріали щодо тестування е-аудиту (SAF-T UA)]. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/933506.html> (дата звернення: 24.10.2025).

4. Рада бізнес-омбудсмена України. СМКОР як інструмент адміністрування ПДВ: звіт за результатами розслідування за власною ініціативою. 1 листопада 2023 р. URL: <https://boi.org.ua/reports-post/smkor-yak-instrument-administruvannya-pdv/> (дата звернення: 25.10.2025).

5. Рекомендації щодо цифровізації процесу адміністрування податків в Україні / М. Джус. 2024. URL: https://www.growford.org.ua/wp-content/uploads/Recommendations_Growford_prooerty_Tax_2025.pdf. (дата звернення: 25.10.2025).

Сахно Оксана Олександрівна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОБП-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри адміністрування податків

ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Шкідливі наслідки індустріалізації, енергетичної залежності та безконтрольного споживання ресурсів дедалі частіше перетворюються на екологічну проблему, а не лише економічну. Витрати на подолання наслідків забруднення зростають швидше, ніж доходи від виробництва, що свідчить про необхідність зміни підходів до державної політики. У цьому контексті екологічне оподаткування в Україні розглядається як ефективний інструмент формування відповідальної економіки — такої, де фінансова вигода поєднується з турботою про довкілля, а бізнес мотивується впроваджувати чисті технології. Сучасна фіскальна система поступово набуває функції регулятора екологічної поведінки, формуючи нову культуру економічних рішень. Податки на шкідливі викиди, використання ресурсів та поводження з відходами стають сигналами для підприємств, що забруднення має фінансову ціну, а екологічно відповідальне виробництво — економічну вигоду. Такий підхід робить екологічну свідомість частиною економічної логіки, де інвестиції у чисті технології перетворюються на фактор підвищення конкурентоспроможності. Україна поступово рухається у цьому напрямі, адаптуючи податкову політику до принципів Європейського зеленого курсу. Впровадження екологічних податків дозволяє не лише отримати додаткові бюджетні ресурси, а й спрямовувати їх на природоохоронні проекти, модернізацію виробництв та розвиток відновлюваної енергетики.

Система екологічного оподаткування в Україні формувалася поступово, починаючи з 1991 року, коли було введено перший екологічний податок за викиди забруднюючих речовин в атмосферу та скиди стічних вод. У 1994 році цей податок трансформувався у плату за забруднення навколишнього природного середовища, а з 1997 року функціонував як збір за забруднення, що демонструвало прагнення держави створити систему економічного стимулювання підприємств до екологічної відповідальності. У 2009 році систему доповнили збором за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів, що стало важливим кроком для фінансування безпечного поводження з радіаційними матеріалами та забезпечення ядерної безпеки. З прийняттям Податкового кодексу України у 2011 році екологічний податок знову набув статусу загальнодержавного обов'язкового платежу. Його об'єктами стали обсяги та види забруднюючих речовин, що викидаються стаціонарними джерелами у повітря, скиди у водні об'єкти, обсяги

та категорії відходів, а також радіоактивні відходи, які утворюються та тимчасово накопичуються понад встановлений ліцензійними умовами строк [1].

Станом на вересень 2025 року платники податків в Україні перерахували до бюджету понад 4,2 млрд грн екологічного податку, що на 7,1 % перевищує показник аналогічного періоду минулого року. Найбільші надходження зафіксовані у Дніпропетровській області (841,1 млн грн), у місті Києві (578,1 млн грн), а також у Івано-Франківській (284,5 млн грн) та Львівській (267,3 млн грн) областях. Високі показники у цих регіонах зумовлені значною концентрацією промислових підприємств, великою кількістю енергетичних і металургійних об'єктів, а також інтенсивним урбанізаційним навантаженням, що призводить до збільшення викидів та скидів забруднюючих речовин. Важливо відзначити, що екологічні податки в Україні виконують не лише фіскальну функцію, а й превентивну — стимулюють підприємства інвестувати у модернізацію виробництва та впровадження чистих технологій [2].

Практика показує, що зменшення обсягів забруднюючих викидів та скидів вод не завжди є наслідком дії екологічного податку, а здебільшого пов'язане зі спадом ділової активності. Це підкреслює необхідність посилення превентивного ефекту податку шляхом диференціації ставок за екологічні ризики, стимулювання інновацій та інтеграції податкових преференцій для підприємств, які впроваджують природоохоронні технології. Структура фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічного податку в Україні включає чотири ключові сектори: охорона та раціональне використання водних ресурсів, охорона атмосферного повітря, управління виробничими та побутовими відходами, ядерна і радіаційна безпека. Проте порівняння пропорцій надходжень із фактичними витратами на ліквідацію забруднення демонструє суттєву невідповідність, що порушує принцип «забруднювач платить». Це свідчить про потребу у вдосконаленні законодавчого та нормативного регулювання, а також у створенні прозорих механізмів цільового використання коштів екологічного податку.

Сучасний етап розвитку екологічного оподаткування в Україні характеризується переходом від переважно фіскальної моделі до регуляторно-стимулюючої. Його мета полягає у створенні економічних умов, за яких скорочення шкідливих викидів і впровадження енергоефективних технологій стають вигідними для бізнесу. Із 2024 року в Україні запроваджено Фонд декарбонізації, що акумулює надходження від податку на викиди вуглекислого газу. Створення фонду спрямоване на фінансування проєктів з енергомодернізації, розвитку відновлюваної енергетики та зменшення вуглецевої інтенсивності виробництва. Паралельно в Європейському Союзі розгортається механізм транскордонного вуглецевого коригування (СВАМ), який набуде повної дії з 2026 року. Його метою є вирівнювання умов конкуренції між європейськими та іноземними виробниками шляхом оподаткування імпортованих товарів з високим вуглецевим слідом [3].

Для України це означає необхідність підвищення вуглецевої прозорості виробництва та інтеграції механізмів моніторингу, звітності й верифікації (MRV) в національну економічну систему. Найбільш чутливими до впровадження СВАМ

є металургійна, хімічна та енергетична галузі, на які припадає основна частка експорту до ЄС. Водночас розвиток ринку вуглецевих сертифікатів відкриває нові можливості для аграрного сектору. Вуглецевий сертифікат виступає економічним активом, що підтверджує скорочення або поглинання викидів CO₂ та може бути реалізований на міжнародних платформах. Його облік у бухгалтерській системі розглядається як доходи майбутніх періодів або інші операційні доходи, що вимагає вдосконалення нормативно-правової бази у сфері обліку та звітності екологічних активів. Такий підхід формує ринкові стимули до екологічно сталого виробництва та залучення інвестицій у декарбонізаційні проекти.

Незважаючи на наявність законодавчої бази екологічного оподаткування, в Україні цей інструмент залишається переважно фіскальним, а не стимулюючим. Основна частка надходжень формується за рахунок підприємств енергетичного сектору, зокрема ДП «НАЕК «Енергоатом»», корпорації ДТЕК та ПАТ «Центренерго». Така структура пояснюється високим рівнем техногенного навантаження цієї галузі, значними обсягами викидів в атмосферу та використанням застарілих технологій виробництва. Водночас, питома вага екологічного податку у доходах бюджету залишається незначною, що свідчить про обмежений вплив цього інструменту на екологічну політику держави.

На відміну від України, у країнах Європейського Союзу екологічні податки виконують регулятивну функцію та сприяють екологізації виробництва. Німецька технологія «зеленого оподаткування» базується на комплексному поєднанні фіскальних стимулів, регуляторних механізмів та ринкових інструментів. Основою є податки на викиди CO₂ та споживання енергоємних ресурсів, що стимулюють підприємства і громадян переходити на відновлювані джерела енергії та впроваджувати енергоефективні технології. У результаті реформи доходи бюджету Німеччини зросли на 20 млрд євро, з яких 90 % було спрямовано на зниження податкового тиску на доходи фізичних осіб та бізнес, що створює соціальний ефект і підтримує економічну активність без додаткового обтяження суб'єктів господарювання. Паралельно частина коштів інвестується у розвиток екологічних технологій, зокрема, виробництво автомобілів на альтернативних видах палива, що дозволило збільшити їх продаж на 10 %. Екологічний ефект реформи виражається у зниженні викидів діоксиду вуглецю на 2,4 %. Додатково використовується ринковий механізм торгівлі квотами на викиди CO₂, що дозволяє підприємствам гнучко управляти екологічними ризиками та оптимізувати скорочення забруднення. Державні органи здійснюють точний моніторинг викидів і споживання ресурсів, забезпечуючи прозорість системи та контроль за дотриманням екологічних норм [4].

Україна має потенціал для запровадження подібних механізмів, зокрема через спрямування частини коштів екологічного податку на фінансування природоохоронних програм, модернізацію промисловості та розвиток системи екологічного менеджменту. Підвищення ефективності цього податку можливе за умови вдосконалення системи контролю за викидами, розширення бази оподаткування та створення економічних стимулів для підприємств, які інвестують у «зелені» технології.

Екологічне оподаткування в Україні поступово переходить від фіскальної функції до ролі регулятора сталого розвитку. Формування «екології бюджету» відображає стратегічний перехід до моделі відповідальної економіки, де економічна вигода поєднується з принципами екологічної раціональності. Податкова система має стати каталізатором «зелених» трансформацій — від ресурсно-витратної до інноваційно-екологічної моделі, у якій забруднення має ціну, а інвестиції в чисті технології приносять вигоду. Сучасна динаміка надходжень екологічного податку засвідчує його потенціал як джерела формування цільових екологічних фондів, зокрема Фонду декарбонізації, здатного забезпечити фінансування технологічної модернізації та розвитку відновлюваної енергетики. Проте ефективність цього податку залишається обмеженою через переважання фіскальної функції над стимулюючою, недостатню адресність коштів та слабку інтеграцію з європейськими механізмами. Подальший розвиток екологічного оподаткування потребує гармонізації з європейськими стандартами ESG-звітності, впровадження системи MRV, диференціації ставок за рівнем екологічних ризиків та надання податкових преференцій для підприємств, що інвестують у низьковуглецеві технології. Досвід країн ЄС демонструє, що податки можуть бути ефективним стимулом до декарбонізації, якщо поєднують фіскальний, регуляторний та соціальний ефекти. Україна має потенціал реалізувати аналогічну модель, за якої екологічне оподаткування стане рушієм інновацій, джерелом сталого економічного зростання та гарантом екологічної безпеки. У перспективі така трансформація сприятиме формуванню «зеленої» конкурентоспроможності національної економіки, зміцненню її позицій на європейських ринках і створенню нового суспільного договору між державою, бізнесом і громадянами — договору на користь довкілля та майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Ярошевич Н., Якимів А. Екологічний податок як інструмент реалізації державної екологічної політики. *Економіка та суспільство*. 2022. №36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-45> (дата звернення 17.10.2025)
2. Екологічний податок: 4,2 млрд гривень на охорону довкілля перерахували платники. *Державна податкова служба України*. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/944406.html> (дата звернення 17.10.2025)
3. Малишкін, О. І. Облікове відображення вуглецевих сертифікатів програм декарбонації. 2024. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/52950/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BD%20%D0%9E.%20%D0%86..pdf> (дата звернення 17.10.2025)
4. Чечетова Н., Клименко О., Мала С. Екологічний податок: сучасні реалії та зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 2025. №71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-18> (дата звернення 17.10.2025)

Халімончук Катерина Анатоліївна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
гр. ОБП-23-1

Науковий керівник:

Іванишина Ольга Степанівна
канд. екон. наук, доцент, завідувач
кафедри адміністрування податків.

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ В КОНТЕКСТІ ПРОГРЕСИВНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Соціальна справедливість у податковій системі, особливо в контексті прогресивного оподаткування в Україні, є фундаментальним питанням, що відображає прагнення суспільства до більш рівномірного розподілу економічних тягарів та можливостей. Прогресивне оподаткування, за своєю суттю, передбачає, що особи з вищими рівнями доходів сплачують більший відсоток від свого доходу у вигляді податків, порівняно з тими, хто має менші доходи. Ця ідея базується на фінансових можливостях, тобто доходах платити платників податків, згідно з якою ті, хто має більшу економічну спроможність, повинні робити більший внесок у фінансування суспільних благ та послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура та соціальне забезпечення.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), як ключовий прямий податок, хоча й виконує фіскальну функцію наповнення бюджету, має значніше соціально-економічне та регулююче призначення. В контексті прогресивного оподаткування його основна мета – не лише стимулювати економічну активність, а й регулювати рівень нерівності доходів та сприяти перерозподілу багатства для досягнення вищого рівня соціальної справедливості [2, с. 124].

В ретроспективі історична боротьба за податкову справедливість, що розпочалася з бунтів проти свавільного фіску та призвела до впровадження податку на доходи, нині вступає у фазу конвергенції протестів «знизу» (рухи за зниження податків для середнього класу) та ініціатив «зверху» (рух «патріотичних мільйонерів» за підвищення ставок для ультрабагатих), ключовим викликом для України залишається подолання прірви між декларацією справедливості та її практичним втіленням. Ідея прогресивного оподаткування, яка реалізує принцип фінансової спроможності платити, стає нерозривно пов'язаною з посиленням правової справедливості, оскільки високі ставки для заможних лише посилять спокусу до тіньової економіки, використання офшорних схем та лобіювання податкових лазівок, якщо не буде забезпечено ефективного адміністрування та невідворотності покарання за податкові правопорушення. Успіх реформи, спрямованої на зменшення тиску на середній клас і одночасне оподаткування великих статків, залежить від синтезу цих двох компонентів і відновлення довіри платників до цільового використання державних коштів [3].

В українському контексті, де спостерігається значна майнова нерівність, питання запровадження прогресивної шкали оподаткування набуває особливої

актуальності. Прихильники цієї ідеї наголошують на тому, що діюча плоска шкала оподаткування, за якої всі платники податків сплачують однаковий відсоток незалежно від рівня доходу, є регресивною за своєю природою. Це означає, що податковий тягар непропорційно лягає на плечі менш забезпечених громадян, оскільки фіксований відсоток від їхнього скромного доходу становить значно більшу частку їхніх життєвих засобів, ніж той самий відсоток від високих доходів заможних осіб. Незважаючи на запровадження податкових пільг, потерпають найвразливіші верстви населення з найнижчим рівнем доходів, які потрапляють під випадок перевищення заробітної плати на декілька гривень, тому і не можуть нею скористатися. Не варто забувати про низький рівень податкової культури та обізнаності, тобто платники маючи право на пільгу нею не користуються.

Фактично, незважаючи на законодавче закріплення принципу соціальної справедливості у Податковому кодексі (як «установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків»), відсутність прогресивної шкали ПДФО та необґрунтованість механізмів оцінки платоспроможності фізичних осіб, підкріплена пропорційним оподаткуванням за єдиною ставкою 18%, створює системну проблему. Ця ситуація ігнорує історичний інструментарій досягнення справедливості, який був присутній в українському законодавстві раніше, і покладає податковий тягар навіть на мінімальну заробітну плату, що є відступом від практики кінця 90-х років, коли застосовувався економічно обґрунтований неоподатковуваний мінімум. Як наслідок, декларативний принцип соціальної справедливості не підкріплений дієвими економічними інструментами, що не дозволяє забезпечити чіткий взаємозв'язок між податками та платоспроможністю громадян та підриває податкову довіру у суспільстві [1, с. 62].

Надання необґрунтовано завищених соціальних податкових пільг окремим категоріям платників податків створює суттєву проблему з точки зору горизонтальної справедливості (рівне ставлення до осіб з рівними доходами). Це розглядається як певний утиск інших платників, які не мають таких пільг, але чий податки йдуть на фінансування державних функцій та, опосередковано, цих пільг. Таку ситуацію можна назвати «пільговою несправедливістю». Ця несправедливість стає особливо відчутною, оскільки податкові пільги, зокрема соціальні податкові знижки, реалізуються щомісяця при розрахунку чистої заробітної плати (нетто), а не через тривалий проміжок часу (наприклад, щорічне декларування) [2, с. 124].

Прогресивне оподаткування розглядається як механізм для часткового вирівнювання цієї несправедливості. Збільшуючи податкові ставки для багатих, держава отримує додаткові ресурси, які потенційно можуть бути спрямовані на фінансування соціальних програм, підтримку малозабезпечених верств населення, покращення якості державних послуг та зменшення соціальної напруги. Таким чином, прогресивна система може сприяти більш справедливій перерозподілу багатства та зменшенню розриву між найбагатшими та найбіднішими членами суспільства.

Однак, впровадження прогресивного оподаткування в Україні стикається з низкою викликів та контраргументів. Опоненти цієї системи часто висловлюють побоювання щодо потенційного негативного впливу на економічну активність.

Існує думка, що високі податкові ставки можуть мати демотивуючий характер для підприємництва, інвестиції та інновації, оскільки заможні особи та бізнеси можуть прагнути ухилятися від сплати податків, виводити капітал за кордон або зменшувати свою економічну діяльність. Також існує ризик збільшення тіньової економіки та корупції, пов'язаних зі складнішим адмініструванням прогресивної системи.

Один із ключових ризиків полягає у зменшенні стимулів до праці для громадян із вищими доходами, оскільки підвищені ставки податку можуть нівелювати бажання працювати більше, що потенційно уповільнює економічну активність. Окрім цього, перехід від простої пропорційної ставки 18% до диференційованої шкали ускладнює адміністрування для податкової служби, збільшуючи операційні витрати та вірогідність помилок у системі [4, с. 508].

Головна загроза для фіскальної ефективності полягає у стимулюванні нелегальної сплати податків та приховування доходів – так званий "тінізації" економіки. Різне збільшення податкового навантаження для найзаможніших може спонукати їх до ухилення від оподаткування (збільшення до 25.99%–30.93% у деяких моделях), що, парадоксально, призведе до зменшення загальних надходжень ПДФО до бюджету. Ця загроза посилюється на тлі того, що значна частина населення України вже сьогодні перебуває у скрутному соціальному становищі, маючи доходи, ледь вищі за мінімальні стандарти [4, с. 508].

Крім того, деякі експерти вважають, що для України, з її нестабільною економікою та високим рівнем тіньового сектору, запровадження складної прогресивної шкали може бути передчасним і призвести до непередбачуваних наслідків. На їхню думку, більш пріоритетним є забезпечення ефективного адміністрування існуючої податкової системи, боротьба з ухиленням від сплати податків та створення сприятливого бізнес-клімату.

Попри ці застереження, ідея прогресивного оподаткування залишається важливим елементом дискусії про соціальну справедливість в Україні. Її потенціал для зменшення нерівності та збільшення соціальної солідарності робить її привабливою для значної частини суспільства. Успішне впровадження такої системи вимагатиме ретельного аналізу міжнародного досвіду, врахування специфіки української економіки, забезпечення прозорості та ефективності податкового адміністрування, а також широкої суспільної підтримки. Зрештою, питання про прогресивне оподаткування є не лише економічним, але й глибоко етичним, відображаючи бачення суспільства щодо справедливого розподілу тягарів та благ.

З огляду на викладене, соціальна справедливість у податковій системі, особливо в контексті прогресивного оподаткування, є складним і багатогранним питанням, що охоплює економічні, етичні та політичні аспекти. Впровадження прогресивної шкали оподаткування розглядається як один із ключових інструментів для досягнення більшої соціальної справедливості шляхом перерозподілу багатства та зменшення нерівності доходів. Однак ефективність та прийнятність такого підходу залежать від багатьох факторів, включаючи конкретну модель прогресії, рівень економічного розвитку країни, якість адміністрування податків та суспільні цінності. Дискусії щодо оптимального

балансу між стимулюванням економічного зростання, забезпеченням фіскальної стійкості та досягненням соціальної справедливості залишаються актуальними та потребують постійного аналізу та адаптації податкових систем до мінливих соціально-економічних реалій. Для забезпечення соціальної справедливості в податковій системі, особливу увагу слід приділяти прозорості, обґрунтованості та цільовій спрямованості соціальних податкових пільг, аби вони не перетворювалися на джерело податкової нерівності та не руйнували довіру до прогресивної податкової моделі.

Список використаних джерел:

1. Юрківський О. Й., Литвинчук О. В. Нейтральність оподаткування та соціальна справедливість як принцип оподаткування в Україні. *Економіка, управління та адміністрування* 2023. №3 (105). С. 59-65.
2. Управління податками в контексті забезпечення ефективності, дієвості та справедливості: перспективи реформування оподаткування в Україні / Антоненко В. М. та ін. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. №2(55). С. 107-129.
3. Андрющенко В. Л., Тучак Т. В. Справедливість в оподаткуванні : фіскальний наступ на багатство . *Ефективна економіка* . 2021. №6.
4. Букресєва Д. С., Сітковська В. І. Прогресивне оподаткування доходів фізичних осіб як справедливий регулятор соціально-економічного розвитку країни. *Мукачівський державний університет*. 2018. № 17. С. 506-512.

Хоменко Олександр Віталійович,
студентка факультету
фінанси та цифрові технології
гр. ФБД-23-1с
Науковий керівник:
Лекарь Сергій Іванович,
д-р юрид. наук, професор кафедри
адміністрування податків

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Податкова система виступає одним із ключових інструментів економічної політики, через який держава мобілізує ресурси для фінансування публічних благ, формує стимули для інвестицій та підприємницької активності, а також впливає на розподіл доходів у суспільстві. Ефективна конфігурація податкової системи — збалансована між фіскальною стійкістю та стимулюванням економічного зростання — здатна посилити довгостроковий потенціал економіки, тоді як надмірне або нецілеспрямоване податкове навантаження може стримувати інновації та інвестиції.

Для України питання оптимізації податкової системи має особливу актуальність у зв'язку з поєднанням високих фіскальних потреб, необхідністю відновлення інфраструктури та структурних змін у економіці після початку широкомасштабної агресії. Як показує офіційний «Звіт про виконання Національної стратегії доходів 2024–2030», уряд планує низку заходів із посилення податкового адміністрування, цифровізації процедур та розширення фіскального простору для фінансування відновлення економіки. Це робить тему оптимізації податкової системи не лише теоретичною, а й практичною задачею першочергового значення.

Міжнародні оцінки та рекомендації — зокрема висновки МВФ у рамках консультацій Article IV — підкреслюють необхідність одночасного збереження податкової бази та підвищення ефективності адміністрування: мобілізація внутрішніх доходів повинна поєднуватися з удосконаленням адміністрування, боротьбою з ухиленням та прозорістю, щоб забезпечити стійкість бюджету без надзвичайного навантаження на вразливі групи. Також порівняльні дані OECD й світова статистика демонструють, що оптимальні податкові співвідношення зазвичай поєднуються з розвиненими механізмами адміністрування і широким застосуванням цифрових інструментів.

Емпіричні показники підтверджують гостроту питання: частка податкових надходжень у ВВП (tax-to-GDP) та інші фіскальні індикатори останніх років показують значні коливання, а війна спричинила як падіння виробництва, так і необхідність переорієнтації бюджетних пріоритетів. Для обґрунтування рекомендацій важливо опиратися на ці кількісні дані та аналіз тенденцій мобілізації доходів, які доступні в базах World Bank / IMF та національних звітах.

Одним із важливих практичних напрямів оптимізації є цифровізація адміністрування (впровадження електронної звітності, SAF-T, автоматизованих систем контролю), а також застосування адресних податкових стимулів для пріоритетних секторів (наприклад, спеціальні режими для ІТ-галузі). Водночас реформування має базуватися на принципах прозорості, прогнозованості й мінімізації побічних ефектів для конкуренції та соціальної справедливості. Реалізація таких кроків закладена й у програмних документах та законодавчих ініціативах, які сьогодні активно обговорюються між урядом, ДПС, НБУ та міжнародними партнерами.

Мета цієї тези — проаналізувати ключові напрямки оптимізації податкової системи України, оцінити їхній потенціал для стимулювання економічного зростання та запропонувати практичні рекомендації щодо балансування між мобілізацією доходів і створенням сприятливого податкового середовища для інвестицій та підприємництва. У вступі наведено контекст і обґрунтування актуальності; далі теза розгляне теоретичні підходи до оптимізації, оцінку поточного стану української податкової системи на основі офіційних та міжнародних джерел, а також конкретні політичні та адміністративні кроки, які можуть підвищити ефективність фіскального механізму.

Оптимізація податкової системи — це комплексний процес, спрямований на досягнення балансу між фіскальною ефективністю та економічною доцільністю оподаткування. Його метою є створення таких умов, за яких податкова політика не лише забезпечує надходження до бюджету, а й стимулює економічну активність, інвестиції та розвиток підприємництва.

Згідно з даними Міжнародного валютного фонду, одним із головних викликів для України залишається недостатній рівень мобілізації внутрішніх доходів та висока частка тіньової економіки, що знижує податкову базу. МВФ рекомендує Україні зосередитися на розширенні податкового покриття, удосконаленні системи адміністрування та цифровізації процесів збору податків. Ці кроки дозволять підвищити ефективність фіскальної системи без підвищення ставок податків, що є важливим у період воєнного навантаження на бізнес.

Відповідно до Національної стратегії доходів 2024–2030 рр., одним із пріоритетів є впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері податкового адміністрування. Уже розпочато реалізацію проєктів із впровадження електронної звітності та системи SAF-T, які дозволяють підвищити прозорість фінансових операцій і знизити корупційні ризики. Крім того, створюються умови для автоматизації податкових перевірок і вдосконалення електронного кабінету платника податків.

Важливим напрямом оптимізації є спрощення структури податкової системи. В Україні тривалий час спостерігалася надмірна кількість податкових платежів та складні процедури їх адміністрування. Впровадження єдиних правил для адміністрування податку на прибуток, ПДВ та єдиного соціального внеску сприятиме зменшенню адміністративного тиску на підприємців і скороченню витрат бізнесу на податкове звітування. Також актуальним є перехід від фіскально орієнтованого підходу до стимулювальної податкової політики, яка заохочує інноваційну діяльність і розвиток пріоритетних секторів економіки.

Прикладом такого підходу є спеціальний податковий режим «Дія.City», що діє з 2022 року. Він передбачає зниження податкового навантаження для ІТ-компаній і стимулює залучення інвестицій у сферу цифрової економіки. Подібні механізми можуть бути розширені й на інші стратегічно важливі галузі — від переробної промисловості до «зеленої» енергетики.

Крім того, важливим завданням залишається забезпечення стабільності податкового законодавства. Часті зміни правил, ставок та пільг створюють невизначеність для бізнесу та інвесторів. Як показує досвід країн ОЕСР, стабільність і прогнозованість податкової політики є передумовою довіри до державних інститутів і збільшення приватних інвестицій.

Оптимізація податкової системи також передбачає зміцнення фіскальної децентралізації. Надання більших повноважень органам місцевого самоврядування у сфері збору податків сприяє ефективнішому використанню ресурсів та підвищує фінансову спроможність громад. Це відповідає сучасним підходам ЄС, де місцеві податки становлять вагомую частину доходів бюджетів територіальних громад.

Важливою умовою успішної реалізації реформ є інституційна спроможність податкових органів. Необхідне підвищення рівня кваліфікації працівників Державної податкової служби, запровадження аналітичних інструментів на основі великих даних (Big Data) та штучного інтелекту для виявлення схем ухилення від оподаткування.

Загалом, оптимізація податкової системи повинна відбуватися комплексно — з урахуванням макроекономічних реалій, потреб державного бюджету та можливостей бізнесу. Вона має бути спрямована не лише на наповнення бюджету, а й на створення сприятливого податкового клімату, який стимулює підприємницьку активність, розвиток внутрішнього ринку й довгострокове економічне зростання.

Отже, оптимізація податкової системи є необхідною умовою для забезпечення стійкого економічного розвитку України. Вона має на меті не лише підвищення ефективності мобілізації бюджетних ресурсів, а й створення сприятливого середовища для підприємницької діяльності та інновацій. Аналіз сучасних тенденцій показує, що успішна податкова реформа можлива лише за умови поєднання фіскальної стабільності, цифрової трансформації та прозорості адміністрування.

Досвід розвинутих країн і рекомендації міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку, ОЕСР) підтверджують, що ефективна податкова система повинна базуватися на таких принципах, як справедливість, простота, прогнозованість і нейтральність щодо бізнесу. Для України це означає необхідність подальшої цифровізації процесів, зменшення тіньового сектору, стабілізації законодавства та запровадження гнучких механізмів стимулювання інвестицій.

Реалізація положень Національної стратегії доходів 2024–2030 рр., зокрема впровадження електронних сервісів, автоматизації контролю та удосконалення податкового адміністрування, здатна суттєво підвищити ефективність фіскальної політики. Це сприятиме не лише зростанню податкових надходжень, але й

формуванню нової моделі взаємодії між державою та бізнесом — партнерської, прозорої та орієнтованої на розвиток.

Таким чином, оптимізація податкової системи має стати стратегічним інструментом підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення її стійкості та інтеграції у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. (2024). Національна стратегія доходів України на 2024–2030 роки. Київ: Мінфін України.
2. Міністерство фінансів України. (2024). Бюджет України: офіційні дані та аналітичні матеріали. Київ: Мінфін України.
3. Національний банк України. (2024). Щорічний звіт Національного банку України за 2023 рік. Київ: НБУ.
4. Міжнародний валютний фонд (МВФ). (2023). Ukraine: 2023 Article IV Consultation—Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. Washington, D.C.: IMF.
5. Світовий банк. (2024). Public Finance Review: Strengthening Revenue and Expenditure Management in Ukraine. Washington, D.C.: World Bank Group.
6. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). Tax Policy Reforms 2023: OECD and Selected Partner Economies. Paris: OECD Publishing.
7. Державна податкова служба України. (2024). Офіційна інформація про цифровізацію податкових процесів та впровадження SAF-T. Київ: ДПС України.
8. Верховна Рада України. (2022). Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» №1667-IX (режим “Дія.City”). Відомості Верховної Ради України, №31.
9. World Bank Open Data. (2024). Tax revenue (% of GDP) – Ukraine.
10. OECD Centre for Tax Policy and Administration. (2022). Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. Paris: OECD Publishing.

Ярмошук Іванна Миколаївна,
студентка факультету податкової
справи, обліку та аудиту
групи ОПСБ-24-1

Науковий керівник:

Тучак Тетяна Володимирівна
канд. екон. наук, доцент кафедри
адміністрування податків

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бюджетна політика є ключовим інструментом державного управління, що забезпечує ефективне планування та розподіл фінансових ресурсів. Вона визначає пріоритети у використанні коштів, шляхи покриття внутрішнього і зовнішнього боргу, механізми збільшення доходів, а також напрями фінансування видатків і модернізації податкової системи.

У свою чергу, податкова політика відіграє важливу роль у формуванні процедур сплати податків та удосконаленні податкового адміністрування. Загалом, бюджетно-податкова політика суттєво впливає на діяльність підприємств, рівень соціального захисту населення, його доходи громадян і загальний економічний стан країни. Її реформування сприятиме покращенню податкової та бюджетної систем, а також позитивно позначиться на митній, торговій і фінансовій політиці [1].

Сьогодні бюджетно-податкова політика України перебуває на етапі трансформації, спричиненої війною, економічної нестабільності та необхідністю забезпечення соціального захисту населення [2]. У 2025 році бюджетно-податкова політика України формується під впливом війни, макроекономічної нестабільності та необхідності підтримки соціально вразливих груп. Основні характеристики поточного стану:

- Дефіцит державного бюджету залишається значним, що зумовлено високими витратами на оборону, гуманітарну допомогу та відновлення інфраструктури.
- Податкова система орієнтована на мобілізацію внутрішніх ресурсів, зокрема через ПДВ, акцизи та податок на прибуток підприємств. Водночас спостерігається зростання частки непрямих податків.
- Зовнішня фінансова підтримка (гранти, кредити від МВФ, ЄС, Світового банку) відіграє критичну роль у забезпеченні платоспроможності держави.
- Цільові видатки бюджету зосереджені на обороні, соціальному захисті, освіті та охороні здоров'я [1, 2].

Варто зазначити, що бюджетна політика потребує постійного удосконалення для забезпечення сталого економічного розвитку та соціального добробуту в Україні. У бюджетній політиці України в час війни можна виділити ряд проблем, а саме: скорочення кількості підприємств, які сплачують податки, та чисельності працівників, що призводить до зменшення надходжень коштів до державного бюджету; руйнування енергетичної

інфраструктури; окупація портів та проблеми з логістикою залізничних маршрутів; зменшення продажем підакцизних товарів та інші [2]. Ці проблеми вимагають уважного аналізу та розробки напрямів їх вирішення.

З метою підвищення ефективності управління державними фінансами та забезпечення відновлення економіки, Міністерство фінансів України визначило такі ключові напрями вдосконалення бюджетно-податкової політики[3]:

Цифровізація податкової системи:

- Впровадження сучасних електронних сервісів для платників податків.
- Розширення функціоналу електронного кабінету платника з метою зручності та оперативності обслуговування.
- Використання аналітичних технологій та штучного інтелекту для виявлення ризиків ухилення від оподаткування.[3]

Ці заходи спрямовані на зменшення адміністративного навантаження, підвищення прозорості та зручності для бізнесу.

Фіскальна децентралізація:

- Розширення фінансової автономії місцевих бюджетів.
- Впровадження механізмів горизонтального вирівнювання для збалансування можливостей громадян.
- Перерозподіл податкових надходжень на користь громад.[1,3]

Це дозволить громадам ефективніше реагувати на локальні потреби та стимулювати розвиток регіонів.

Реформа адміністрування податків:

- Оптимізація структури податкових органів для підвищення ефективності їхньої роботи.
- Підвищення ефективності контролю за транснаціональними корпораціями.
- Боротьба з тіньовою економікою та фіктивними операціями [3].

Забезпечить справедливе та ефективне наповнення бюджету без надмірного тиску на бізнес.

Прозорість бюджетного процесу:

- Публічне обговорення проєктів бюджету.
- Залучення громадськості до контролю за витратами.
- Відкриті дані про виконання бюджету. Це сприяє підвищенню довіри до державних фінансів та зменшенню корупційних ризиків [3].

Підвищення прозорості бюджетного процесу сприяє зростанню довіри громадян до державних фінансів, запобігає корупційним ризикам і забезпечує ефективне використання бюджетних ресурсів.

Бюджетно-податкова політика України в умовах воєнного стану та економічної нестабільності залишається одним із головних інструментів забезпечення фінансової стійкості держави. Її подальше вдосконалення — через цифровізацію, фіскальну децентралізацію, реформу податкового адміністрування та підвищення прозорості бюджетного процесу — є запорукою сталого розвитку, ефективного використання ресурсів та відновлення економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Огренич, Ю., Щебликіна, І., Сопіна, А. Бюджетно-податкова політика України: особливості та напрямки вдосконалення. *Економіка та суспільство*, 2024. №69. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-61>
2. Ковальчук І.І. Бюджетно-податкова політика України в умовах трансформаційної економіки. *Молодий вчений*. 2025. №1(117). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5989>
3. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. Розділ «Податкова політика» URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy>